



ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Květen 2005

Ročník XV

Číslo 5

ČASOPIS SE TISKNE NA RECYKLOVANÉM PAPIRU

OBSAH

Rozhovor měsíce

Veřejnost musí být pro stát partnerem 1

Aktuality

Novým náměstkem ministra životního prostředí je František Pojer 5

Vzniká CENIA, česká informační agentura životního prostředí 5

Senát udělal důležitý krok k ochraně klimatu 5

V Drážďanech se jednalo o ochraně Labe 6

Koordinovaný postup při ochraně vod v Mezinárodní oblasti povodí Labe 6

SFŽP ČR pozastavil příjem žádostí do národních programů 9

Zahájení projektu „Čistá řeka Bečva“ 9

Česká krajina v Evropské unii 10

1. ročník Mezinárodního filmového festivalu „Voda, Moře, Oceány“ 12

Evropská unie

Informace o zasedání Rady EU pro životní prostředí ze dne 10. března 2005 v Bruselu 13

Velká Británie jako celosvětový hráč 16

Informujeme

10. zasedání SBSTTA: jak může věda a výzkum napomoci vyhodnotit naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti 17

Třetí zasedání pracovní skupiny Úmluvy o biologické rozmanitosti pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování výnosů z nich 20

Aktuální stav legislativy odpadového hospodářství 22

Kancelářský odpad třídí i ministerští úředníci 25

Zelená stuha pro Vesnici roku 2005 má záštitu ministra životního prostředí 25

Retenční schopnost české krajiny 26

Konference „Stromy a jejich vliv na stavby“ 28



Místopředseda Senátu Petr Pithart a předseda Společnosti pro krajinu Ivan Dejmál představují konferenci Tvář naší země. K článku na str. 10

Veřejnost musí být pro stát partnerem

Rozhovor Jany Plamínkové s RNDr. Jitkou Seitlovou, senátorkou Parlamentu České republiky, místopředsedkyní Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí

Mohla byste zhodnotit ze svého pohledu zákonodárce českou legislativu v oblasti životního prostředí?

Česká legislativa udělala za posledních deset až dvanáct let obrovský pokrok. V první etapě zhruba do roku 1993 se přijímaly úplně nové zákony a nastavily se základní principy, díky nimž se dodnes daří měnit životní prostředí k lepšímu. Druhá etapa nás čekala v souvislosti se vstupem do Evropské unie. Začala již kolem roku 2000, kdy byly připraveny implementační plány. Postupně se do jednotlivých zákonů začaly dostávat nové věci, které měly být jednak v souladu s EU, jednak se pro nás staly hybnou silou ke zlepšování stavu našeho životního prostředí a přispěly i k vyváženosti celého právního systému. Myslím, že naše právní předpisy, zejména zákony, jsou dnes ve srovnání s předpisy Evropské unie na dobré úrovni.

A problémy?

Na jedné straně je zákon, na druhé vědomí společnosti a ztotožnění se s principy toho zákona. Sebelepší zákon nebude funkční, pokud lidé nebudou vědět, proč ho mají respektovat,



nebudou s jeho principy a cíli ztotožnění a nebudou je považovat za potřebné. Problémem je spousta nových zákonů a dalších právních předpisů, ale velmi nízká povědomost u občanů o tom, že existují. Bohužel i některé orgány státní správy neberou tyto zákony za své. Setkala jsem se i s tím, že je mnohdy nepovažují za až tak účelné a prospěšné. Byla bych moc ráda, kdyby se

podařilo osvětou a informovaností vysvětlovat věci, které jsou dnes právně upraveny.

Tím se dostáváme k druhému úskalí. Tak např. v roce 2003 jsme přijali jenom v životním prostředí 35 vyhlášek či nařízení vlády. To je příliš mnoho. Zákony se stávají velmi nepřehledné. A čím jsou méně přehledné, tím jsou hůře vymahatelné, tím je pro občany obtížnější využívat je ve svůj prospěch. Stává se to obtížné nejen pro obvyklé občany, ale i pro administrativu a státní exekutivu.

Za posledních 15 let se nám podařilo zlepšit v životním prostředí to, co je markantní, co je prostě vidět. A lidé mají pocit, že dnes už je všechno v pořádku, zejména se tolik již nekouří z komínů, v přírodě se začínají znovu objevovat druhy, které předtím vymizely. Ale zapomíná se na jiná vážná rizika, která nejsou takto viditelná, například na řadu toxic-
kých látek, které značně škodí i v malém množství.

Nepřehlednost legislativy je jistě velká bolest. Když je nějaký zákon desetkrát novelizován, tak už se v něm nikdo nevyzná, zvláště když se novela ukryje do naprosto nesouvisejícího zákona, kde byste ji v životě nečekala. Co s tím?

Řešením by mohl být kodex životního prostředí. Ten je ale zatím jen ve fázi velkých přání. První pokus o něj byl přijat velmi kriticky a byl stažen z projednávání. Tohoto řešení bychom se ale neměli vzdávat. Prosazení jakékoli zásadní právní normy je vždy trnitá cesta, ve všech oborech, nejen v životním prostředí.

Jedním z často novelizovaných zákonů je zákon o odpadech...

Ano. Poslední velká novela tohoto zákona je z roku 2001. Od té doby se na něj zase nabalují další přílepky a další novely. Za posledních 12 měsíců jsme projednávali tři takové novely a opět v neprospěch srozumitelnosti této právní normy. U každé novely se legislativci zabývali především jen jedním tématem, zpravidla tím, co požadovaly nové směrnice Evropské unie. Přestože byla zřejmá i jiná nefunkčnost již přijatého znění, už se jím legislativa nezabývala. Mě osobně například velmi tíží nízká účinnost zpětného odběru odpadů.

Proč myslíte, že se zpětný odběr nedaří?

Není tu zřejmě dostatečný zájem na prosazení a vymáhání této právní úpravy ani ze strany státních orgánů. Několik dopisů a intervencí jsem směřovala na

ČIŽP i na odpovědné orgány MŽP. V jedné z odpovědí bylo dokonce uvedeno, že zákon bude vymáhán postupně. Podle mého názoru pak ale mělo být v zákoně stanoveno pro plnění povinnosti přechodné období. Tomu se ale předkladatelé při projednávání zákona v Senátu bránili. Pokud ovšem zákon platí a je stanoveno, že dotyčný má povinnost plnit, pak nemůže žádný úředník říci, že nebude vymáhat plnění zákona, protože s ním není osobně srozuměn!

Kritizovala jste poslední novely zákona o odpadech, že neřeší problémy s likvidací autovraků. V čem ty potíže spočívají? A jak by se podle vás měly řešit?

Autovraky jsou samostatnou komoditou, která se postupně řeší v celé Evropské unii. Obávám se, že ČR se může stát jakýmsi odkladištěm autovraků. Tuto věc ale nemůže řešit samostatně MŽP, nezbytně nutná je součinnost s Ministerstvem dopravy a s Ministerstvem financí – tak, aby fungovaly mechanismy, které umožňují dovoz zboží do ČR a současně byla dostatečně ošetřena identifikace a evidence autovraků. Do budoucna se musí tato věc upravit tak, aby všichni občané ze svých daní nedopláceli na to, že sem někdo ze zahraničí dováží za velmi výhodných podmínek vozy, které jsou téměř nepoužitelné.

Ale EU nás přece naopak tlačí ke zrušení vyhlášky, podle níž se sem nesmí dovážet příliš staré ojeté vozy!

Máme stanoveny dobré předpisy, které jsou v souladu s EU a které umožňují dovoz vozidel splňujících technické parametry evropských směrnic, a na tom bychom měli trvat. Dovoz zahraničních autovraků je možný, ale za podmínek, kdy bude přesně kontrolováno, zda dovozci odvádějí finanční prostředky na likvidaci těchto vozidel. Často k ní dochází i během krátké doby několika týdnů či měsíců. Systém zpětného sběru autovraků je zatím málo funkční. V regionech, kde má být podle statistik dopravní policie každý měsíc likvidováno zhruba sto vozů, se jich do autovrakovišť, která jsou vybavena na jejich likvidaci, dostává necelých pět procent. Dnes se takový autovrak dostává do sběru pouze z části. Zpeněžitelná část je „bezdomovci“ či jinými osobami demontována a předána do sběru. Zbytek se ale často pálí či likviduje jiným nepřipustným způsobem. Jde přitom o nebezpečné odpady jako jsou brzdové kapaliny, oleje, pryžové odpady.

Uvažuji o tom, že bychom měli v zákonech, které platí pro odpady a nakládání s nimi, zpřísnit licence a vytvořit daleko transparentnější mechanismy pro jasnou evidenci původu odpadu. Stále u nás dochází také ke krádežím barevných a železných kovů, poklopů, kolejnic a dalších věcí.

Jste členkou Rady Správy úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO). Jak by se mělo podle vás nakládat s vyhořelým jaderným palivem?

Především by problematika radioaktivních odpadů neměla patřit pod MPO, protože tam dochází ke zjevnému střetu zájmů, ale měla by být v kompetenci resortu životního prostředí, jak je tomu např. v SRN.

U otázky, kde budovat úložiště jaderných odpadů, chytáme kočku za ocas. Budujeme úložiště, ale úplně jsme přeskočili diskusi o tom, zda je lepší budovat

úložiště, nebo odpady dále využívat a snižovat jejich rizikovost. Dnes se jak z hlediska světových zásob ložisek uranových rud, tak i z hlediska efektivnosti využití zdrojů začíná klást daleko větší důraz na využití vyhořelého jaderného paliva. Metody, které existují, nejsou zatím příliš efektivní (i když je otázka, zda vůbec máme metody, jak zde efektivitu hodnotit). Pokud ale nebudeme usilovat o jejich rozvoj a vyřešíme vše uložením pod zem, tak půjde o sice nejjednodušší řešení pro tuto chvíli, ale také o řešení nejméně odpovědné. Zejména Francie a Británie pracují na technologiích dalšího využití vyhořelého jaderného paliva. V současné době je efektivita využití nízká, nelze ji však vyloučit do budoucna. Na místě je pak otázka, zda je správné budování trvalého úložiště, ze kterého již nelze následně odpady vyjmout, tak jak je u nás naplánováno. Za vhodnější považují věnovat více prostředků na výzkum a vývoj metod využití. Do doby nalezení vhodné technologie jsou proto v některých jiných státech uvažována dočasná dlouhodobá úložiště s možností následného vyjmutí a využití odpadů.

Mohla byste přiblížit činnost Rady Správy úložišť radioaktivních odpadů?

Správa úložišť radioaktivních odpadů je organizací, která má na starosti nakládání s radioaktivními odpady. Zřizuje ji MPO. Kontrolu činnosti a hospodaření má provádět MPO a Rada Správy. Problém nastává v situaci, kdy je Rada tvořena lidmi, kteří se zde dostávají do střetu zájmů. Rada má 11 členů, kteří mají zastupovat producenty jaderného paliva a institucionálního odpadu a jeho zpracovatele. Dále jsou v Radě zástupci ministerstev – MŽP, MPO, Ministerstva financí – a dva zástupci obcí, kde již nyní úložiště jsou. Já jsem v Radě jediná osoba zastupující z titulu jejího statutu širokou veřejnost. To je naprosto nedostačující.

Zástupci producentů jaderných odpadů jsou současně i těmi, kdo vyhořelé jaderné palivo skladuje. Z jiných samostatných firem se v průběhu času stali dceřiné firmy ČEZu. Navíc MPO a tudíž ani stát zde nejsou nestranné. Vždyť stát je majoritním vlastníkem ČEZu. V Radě nyní dochází k zřejmé provázanosti jejich členů.

Ani oba zástupci obcí nejsou v záviděníhodné pozici. Každým rokem MPO stanovuje vyhláškou, kolik jejich obce dostanou prostředků za to, že hostí na svém území úložiště. Snaha o ovlivňování jejich postojů tímto nástrojem v Radě se přímo nabízí.

Rada kontroluje hospodaření SÚRAO?

Ano. Ale kontrola hospodaření je velmi obtížná. Moje funkce nemá žádné zázemí, žádný odborný orgán, je to bezplatná funkce. Podklady mohou po Správě požadovat pouze poté, kdy o tom rozhodne většina Rady. Na druhé straně přitom stojí profesionálové a jejich silné odborné týmy. Myslím, že by se mělo znovu zvážit, jaká bude konstelace Rady, aby mohla plnit svou funkci a aby to byl skutečně nezávislý orgán.

Navrhovala jsem např. expertizu ze zahraničí, protože okolo jaderného průmyslu se v ČR pohybuje velmi malá, úzká skupinka lidí. Veškeré zakázky jdou od jediné firmy, která zde ovlivňuje celé prostředí. Proto je potřeba mít srovnání se zahraničím. Na základě podnětu, který jsem předložila v roce 2003, Rada schválila mezinárodní expertizu přípravy hlubinného

úložiště v ČR. Expertiza nedopadla pro SÚRAO úplně dobře. Obsahuje zhruba 23 připomínek. Upozorňují především na nesystémovost přípravy. Myslím, že celá koncepce bude muset být pozměněna.

Shrnu to: připravujeme trvalé hlubinné úložiště, ale neřešili jsme, zda vůbec je takové úložiště pro ČR potřebné a vhodné. Neřešili jsme, zda by nebylo lépe většinu vyhořelého jaderného paliva přepracovat a do doby nalezení vhodné technologie zajistit jeho uložení v úložišti dlouhodobém. Bez řádného prověření variant nakládání s jaderným odpadem začala příprava trvalého úložiště. Odpad tak zůstane aktivní a rizikový statisíce let. Navíc i samotný mechanismus přípravy úložiště není, nejen podle mého názoru, zcela v pořádku a podléhá silně lobbyistickým tlakům. Orgán, který má hlídat hospodaření, není nezávislý, ale je pod výrazným vlivem monopolního dodavatele energie, kterým je firma ČEZ a de facto stát.

Myslíte, že je dobré, aby měla každá země své hlubinné úložiště, nebo by mělo být jedno společné pro celou Evropskou unii?

ČR neprodukuje takové množství odpadu, aby vybudování samostatného hlubinného úložiště bylo efektivní. Čím méně je ukládaného produktu, tím více se prodraží každá tuna – to platí jak pro jakoukoli skládku, tak i pro radioaktivní úložiště. Jsem přesvědčena o tom, že by orgány EU měly uvažovat o společném řešení likvidace radioaktivního odpadu. Pětadvacet úložišť, v každé zemi jedno, přináší i po stránce bezpečnostní vyšší rizika. Zatím ale převládá politická deklarace, kdy je každá země povinná zlikvidovat na svém území svůj radioaktivní odpad. Na jednu stranu je to pochopitelná teze, na druhou stranu se tím dostáváme do méně příznivé ekonomické a bezpečnostní situace. Unie řeší „velikost banánů“, ale dostatečné dohody v této oblasti jaderné energetiky zatím nemáme! Jedno či dvě úložiště pro celou Evropu by měla být v lokalitách, které jsou co nejbezpečnější a kam celá Evropa napře pozornost a maximální úsilí, aby se rizika snížila.

Myslíte, že se takové lokality dají najít u nás?

Česká republika příliš vhodných přírodních prostředí pro úložiště nemá. Z vypracovaných analýz vyplývá velmi omezená rozloha potenciálně vhodných území lokalizace úložiště. Při poměrně vysoké hustotě osídlení ČR se ale i tam dostáváme do střetu zájmů s ochranou životního prostředí a s lidmi, kteří tam žijí. Už jen příprava úložiště silně limituje další rozvoj takových území.

Střety zájmů se ale dají čekat všude. Chci vidět reakce lidí ve státě, kterému by zbyl v ruce Černý Petr oné nejvhodnější evropské lokality...

Na počátku 90. let jsme prodělali obrovskou transformaci sítě skládek. Tehdy měla každá obec svoji skládku. A věděli jsme, že není reálné je všechny dále bezpečně provozovat. Centralizace skládek také nebyl jednoduchý proces, ale obce se dohodly, že je nutné pro určitou oblast vybudovat vždy společnou a bezpečnou a hlídanou skládku. Nakonec se to podařilo.

Prosazovala jste do novely atomového zákona návrh, aby měla obec právo rozhodnout o umístění jaderného zařízení nebo úložiště na svém území.

Připadá mi ale, že pokud by obce měly tuto pravomoc, tak už by u nás asi nikdy a nikde takové zařízení nebylo uvedeno do provozu, protože za svými humny ho nikdo chtít nebude.

Žijeme v jakémisi mýtu, že věci, které je třeba řešit a které nejsou vždycky zcela příjemné, je možné prosadit jen příkazem shora. Tedy donucovacím mechanismem ve prospěch „vyššího cíle“. Ale ono tomu tak není. V demokratickém světě se princip takového donucení používá minimálně. Existuje mnoho evropských zemí, jako je Německo, Francie, Švédsko, Nizozemí, Finsko, kde dnes platí, že bez souhlasu obce nemůže být jaderné úložiště vybudováno. A přitom právě ve Finsku jsou vybrané lokality a dokonce nově vybudované úložiště, přitom právě ve Švédsku byly nově vytipovány dvě lokality pro úložiště. Obce dokáží přijmout řešení, které je skutečně potřebné. Nepřijmou rozhodnutí, kterému nevěří a které není transparentně připravováno. A právě toho se obávají ti, kteří brání principu veta pro obce. Dnes tento princip ve většině zemí funguje, a funguje ve prospěch věci.

Je sice jednodušší říci „vy tomu nerozumíte, nechte to na nás“. Ale právě to může vytvářet prostředí možných budoucích chyb nebo šetření na úkor bezpečnosti. Je třeba neustále brát veřejnost za partnera. Jestliže existuje obec, u níž chci budovat úložiště jaderného odpadu, musím od začátku lidem podávat přesné a objektivní informace, a ne jednostranně líčit jen výhody a zakrývat nevýhody. Nátlak nikdy nevedl k dobrým řešením, vždyť právě v diskusích je obrovský potenciál k nalezení optimálního řešení. Jestliže se něco neustále zakrývá, jestliže proces není transparentní, jestliže obec není partnerem, tak se nelze divit odporu lidí.

Jak se v této souvislosti díváte na zákon, který má usnadnit výstavbu dálnic tím, že bude snazší vyvlastňovat pozemky? To je přece klasický příklad silového přístupu!

S tímto zákonem zásadně nesouhlasím, vrací nás o 15 let zpět. Pro ty, kteří rozhodují, je to jistě jednodušší. Ale pro to, abychom tuto společnost dobře řídili a dokázali věci řešit nejlepším způsobem, by nebylo schválení takového zákona přínosem. Navrhovatelé se zřejmě domnívají, že by mělo existovat právo či dokonce privilegium řešit věci silou, aniž by byly uplatněny mechanismy, které jsme tak složitě budovali posledních deset let, prověření z hlediska účelnosti a správnosti. Myslím, že nelze obejít regionální ani místní samosprávy. Popírali bychom EU respektovaný a ověřený princip subsidiarity.

To jsme ale odbočili od atomového zákona. Váš návrh na právo veta pro obce byl odložen. Co se tedy se zákonem nyní děje?

Právo veta nemá zatím v Senátu dostatečnou podporu. Proto jsme se rozhodli jít postupnými kroky. Návrh novely zákona byl po roce projednán plénem a vrácen do výborů. Bude o něm jednat Výbor pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí, Výbor pro hospodářství, zemědělství a dopravu a Výbor pro evropskou integraci. Předkladatelé jsou připraveni i na kompromisní variantu, tedy aby obce byly alespoň účastníky správních řízení o umístění jaderných zařízení a řízení o povolení a likvidaci takových zařízení. Budeme obhajovat také kompenzace pro obce, které by měly mít určitou

právní jistotu. Dnes mají velmi neblahou zkušenost z budování jaderných elektráren Temelín či Dukovany. Zpočátku jim byly slibovány horentní sumy, dnes platí za elektřinu více než jinde. Návrh novely by mohl přijít na projednání pléna letos v květnu. Schválení alespoň části návrhu by znamenalo zlepšení proti současnému stavu. Doufám, že i u nás nastane čas, kdy princip demokratického vyjednávání a princip partnerství mezi obcemi a státem bude v ČR plně pochopen.

Po Poslanecké sněmovně schválil i Senát zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie. Myslíte, že u nás pomůže nastartovat rozvoj těchto zdrojů?

Myslím, že přijetí zákona je první krok nutný k rozvoji obnovitelných zdrojů v ČR. Je dobře, že byl schválen, protože podpoří celé odvětví OZE. Nezahrnuje sice všechny původní představy, jde o kompromis pro podporu současné možné většiny v Parlamentu. Dá ale počáteční garanci všem investorům, kteří chtějí do tohoto podnikání u nás vstoupit.

Odpůrci zákona vyčítají, že se bude muset energie z OZE povinně vykupovat za vyšší ceny, než je cena energie z uhlí či jádra.

Kdybychom do ceny energie z našich jaderných elektráren promítl skutečně veškeré investice, které stát do nich vložil, došli bychom rovněž k vysokým číslům. Museli bychom počítat jednak vlastní těžbu uranových rud a jejich zpracování, ale zejména sanaci po těžbě, která nás stála a bude stát kolem 120 mld. Kč. Pak bychom museli započíst investice na vybudování jaderné elektrárny a provozní náklady. Dalším nákladem pak je cena likvidace jaderných odpadů. Současné vykazování nákladů na výrobu jednotlivých energií neodpovídá skutečným nákladům, ať už z hlediska externalit (ty jsou vysoké u uhelných elektráren), nebo opravdu jasných a dokladovatelných investičních a provozních nákladů, které provázejí energetiku.

ČEZ tvrdí, že náklady na hlubinné úložiště už jsou v ceně elektřiny zakomponovány. Ale vzhledem k tomu, že se o úložišti stále jen mluví, tak přece nikdo nemůže vědět, kolik bude stát!

Je otázka, zda můžeme náklady na úložiště již nyní reálně vyhodnotit. Bude pravděpodobně vybudováno nejdříve za třicet let.

V jaké podobě byl zákon schválen?

Senátem byl schválen v podobě, na které se dohodla také Sněmovna. Zajímavé je, že pro zákon hlasovala i řada senátorů z řad ODS, která ho ve Sněmovně nepodpořila.

Senát byl obecně mnohem vstřícnější vůči OZE než Sněmovna. Při projednávání padlo mnoho pozměňovacích návrhů. Některé by podporu OZE jistě ještě zlepšily. Převážil ale názor, že kompromis Sněmovny, dosažený velmi těsnou většinou, je maximem současné možnosti. A zvláště v situaci, která nyní panuje, by se těžko prosadilo něco lepšího (rozhovor byl natočen v den, kdy se hlasovalo o nedůvěře vládě Stanislava Grosse, pozn. red.).

Děkuji za rozhovor.

1. 4. 2005

Novým náměstkem ministra životního prostředí je František Pojer

Ladislava Mika, který odchází do Bruselu řídit direktoriát ochrany přírodních zdrojů Evropské komise, nahradil ve funkci náměstka ministra životního prostředí pro ochranu přírody a krajiny František Pojer.

Ministr životního prostředí Libor Ambrozek Františka Pojera do funkce jmenoval na přímé doporučení odcházejícího náměstka Ladislava Mika. „Osoba Františka Pojera, jeho zkušenosti a respekt v odborných kruzích jsou zárukou kontinuity práce celé sekce ochrany přírody a krajiny. Především na něm bude ležet řada úkolů, spojených s evropskou soustavou chráněných území Natura 2000, metodické vedení národních parků či ochrana vod,“ komentuje pozici svého nástupce Ladislav Miko.

RNDr. František Pojer (50) vystudoval zoologii na Přírodovědecké fakultě UK v Praze. V letech 1980 – 1991 pracoval v ochraně přírody na okresním úřadě v Berouně, později byl zoologem Správy CHKO Křivoklátsko (1991 – 1994). Působil jako kurátor ornitologických sbírek Národního muzea (1994 – 1997), na Městském úřadu Beroun (1997 – 1998) a v Českém rozhlasu jako manažer projektu Africká odysea (1998 – 1999). Od roku 1999 byl náměstkem ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Podílel se významným způsobem na přípravě, mapování



Nový náměstek ministra životního prostředí František Pojer (vlevo) a odcházející náměstek Ladislav Miko (vpravo)

Foto J. Plamínková

a koordinaci odborných podkladů pro vyhlášení lokalit soustavy Natura 2000 v České republice. František Pojer není členem žádné politické strany.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Vzniká CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Z rozhodnutí ministra životního prostředí České republiky, RNDr. Libora Ambrozka, se od 1. dubna 2005 mění Český ekologický ústav na CENIA, českou informační agenturu životního prostředí. Ministr Ambrozek zároveň jmenoval Ing. Jiřího Hradce ředitelem agentury. CENIA bude nadále příspěvkovou organizací MŽP. Náplní práce CENIA bude koordinace získávání, hodnocení a interpretace informací, které se týkají životního prostředí, s tím související ochrany lidského zdraví a kvality života. Odborné informační služby budou k dispozici zejména veřejnosti na základě zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Zároveň budou podporou výkonu státní správy.

CENIA zůstává centrálním podpůrným pracovištěm resortu životního prostředí pro výkon státní správy v oblasti integrované prevence (IPPC) a hodnocení vlivů na životní prostředí (EIA/SEA).

Adresa: Kodaňská 10/54, 100 10, Praha 10
Kontakt: Ing. Rut Bízková, ředitelka úseku hodnocení a publikace
Telefon: +420-267 225 260
Fax: +420-271 742 306
E-mail: rut.bizkova@cenia.cz
Stránky www: www.cenia.cz



cenia

(tisková zpráva CENIA)

Senát udělal důležitý krok k ochraně klimatu

Dne 31. března 2005 schválil Senát zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie. „Vnímám to jako jednoznačný úspěch,“ zhodnotil schválení ministr životního prostředí Libor Ambrozek. Zákon přinese modernizaci energetiky, sníží produkci skleníkových plynů, zmenší závislost na dovozech paliv, zvýší využívání zemědělské půdy, která nyní leží ladem, a přinese nová pracovní místa. Jeho hlavním cílem je vytvořit stabilní a atraktivní prostředí pro vyvážený rozvoj obnovitelných zdrojů energie v České republice. Zákon připravilo Ministerstvo životního prostředí společně s resortem průmyslu a obchodu.

„Česká republika dnes udělala důležitý krok k ochraně stabilního podnebí. Zákon představuje i šanci pro rozvoj venkova, protože povede k lepšímu využívání půdy a přinese nová pracovní místa. Zvýší podíl čisté elektřiny a sníží emise skleníkových plynů,“ komentoval hlasování v Senátu ministr životního prostředí Libor Ambrozek.

Zákon musí ještě podepsat prezident (podrobněji o zákonu viz úvodní rozhovor, pozn. red.)

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

V Drážďanech se jednalo o ochraně Labe

Ve čtvrtek 3. března 2005 proběhlo v Drážďanech mezinárodní setkání ministrů životního prostředí států ležících v povodí Labe. Za českou stranu se schůzky zúčastnil náměstek ministra životního prostředí Ladislav Miko. Dalšími účastníky setkání byli ministři životního prostředí Spolkové republiky Německo, Polska, Rakouska, zástupce Evropské unie, ministryně životního prostředí Saská-Anhaltska a další zástupci německých spolkových zemí, prezident a vedoucí delegací Mezinárodní komise pro ochranu Labe.

Na tomto setkání byla schválena „Zpráva 2005 pro mezinárodní oblast povodí Labe“, vypracovaná v souladu s požadavky Rámcové směrnice EU pro vodní politiku. Zpráva se stane součástí plnění příslušných národních závazků v oblasti ochrany vod v rámci EU (obdobná zpráva pro povodí Dunaje byla schválena za účasti odpovědných ministrů v prosinci 2004 ve Vídni, zpráva pro povodí Odry je připravována).

V rámci programu byly představeny hlavní výsledky analýzy charakteristik povrchových a podzemních vod, vyhodnocení důsledků lidské činnosti, ekonomická

analýza užívání vody a postup při implementaci Rámcové směrnice EU pro vodní politiku v povodí Labe.

Na to pak navázala diskuse zúčastněných, která se týkala hlavně problematiky vypracování společného plánu povodí pro mezinárodní oblast povodí Labe a povodňové ochrany v souvislosti s implementací Rámcové směrnice EU o vodní politice a oblastí významných pro další rozvoj vodní politiky na evropské úrovni. V návaznosti na tuto akci se ve dnech 3. – 4. března 2005 uskutečnil v Drážďanech seminář pro širší odbornou veřejnost (viz následující článek, pozn. red.).

Náměstek Miko se 3. března setkal v Drážďanech na bilaterálním jednání se spolkovým ministrem životního prostředí Jürgenem Trittinem. Jednali především o otázkách vodní dopravy.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Další informace:

Rámcová směrnice EU pro vodní politiku –
http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/EU_voda

Koordinovaný postup při ochraně vod v Mezinárodní oblasti povodí Labe

3. mezinárodní konference ministrů životního prostředí zemí ležících v povodí Labe dne 3. 3. 2005 v Drážďanech

Dne 22. 12. 2000 nabyla účinnosti „Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 23. října 2000 ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky“ (dále jen Rámcová směrnice). Touto směrnicí byly vytvořeny nové a rozsáhlé přístupy pro ochranu vod a vodní hospodářství v Evropě. Vzrostl význam koordinovaného postupu států ležících v rámci mezinárodních oblastí povodí při ochraně vod, který se po vstupu České republiky do Evropské unie stal nezbytnou součástí plnění národních závazků.

Konkrétní opatření pro ochranu vod a postupy, jak tato opatření realizovat, mají být promítnuty do plánů oblastí povodí. Podkladem pro vypracování takových plánů je analýza charakteristik, zhodnocení dopadů lidské činnosti na stav povrchových a podzemních vod a ekonomická analýza užívání vody, zpracovaná podle příslušných ustanovení Rámcové směrnice.

Státy ležící v povodí Labe se dohodly, že zpracují jeden společný plán povodí pro celou Mezinárodní oblast povodí Labe. Prvním cílem v uplynulých letech proto bylo vypracovat podle čl. 15 odst. 2 Rámcové směrnice společnou mezinárodní Zprávu 2005 a dosáhnout provázaného zpracování zpráv na národní úrovni.



Volavka popelavá

Dne 3. března 2005 se v Drážďanech uskutečnila 3. mezinárodní konference ministrů životního prostředí zemí ležících v povodí Labe, na které byla odsouhlasena společná Zpráva 2005 a při této příležitosti bylo přijato Prohlášení, které zhodnotilo spolupráci a koordinovaný přístup při přípravě Zprávy 2005 a v závěrech vytýčilo nové nosné oblasti spolupráce.

Seminář o výsledcích charakteristik podle čl. 5 Rámcové směrnice v Mezinárodní oblasti povodí Labe

Seminář, který se konal ve dnech 3. 3. a 4. 3. 2005 v Drážďanech, navazoval na konferenci ministrů a byl pořádán pod záštitou Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany

přírody a jaderné bezpečnosti, Saského státního ministerstva životního prostředí a zemědělství a Mezinárodní komise pro ochranu Labe. Seminář byl zaměřen na prezentaci koordinovaného postupu zpracování analýzy charakteristik podle čl. 5 Rámcové směrnice.

Seminář byl zahájen úvodními projevy paní **Henriette Berg** ze Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti SRN, pana **Klausa Jeschkeho** ze Saského státního ministerstva životního prostředí a zemědělství, pana **Jaroslava Kinkora**, ředitele odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí České republiky a prezidenta Mezinárodní komise pro ochranu Labe, pana **Ryszarda Kosierba** z Regionální vodohospodářské správy ve Vratislavi a pana **Wolfganga Stalzera** ze Spolkového ministerstva zemědělství, životního prostředí, lesního a vodního hospodářství Rakouska.

Paní Berg poukázala na velký pokrok ve snižování znečištění odpadními vodami dosažený v průběhu celé práce MKOL a podpořila myšlenku koordinace aktivit a zejména přípravy společného plánu v Mezinárodní oblasti povodí Labe. Pan Jeschke přivítal založení Společenství v povodí Labe, které je vytvářeno deseti německými státy ležícími v Mezinárodní oblasti povodí Labe, a připomenul význam závěrů z první konference ministrů, na které byla vytyčena spolupráce při implementaci Rámcové směrnice.

Pan Kinkor připomenul politický mandát Mezinárodní komise pro ochranu Labe při koordinaci jednotlivých aktivit při implementaci Rámcové směrnice a podpořil úspěšnou spolupráci mezi německými spolkovými zeměmi, ČR, Rakouskem a Polskem. Podpořil myšlenku dalšího využití všech informací, které byly v průběhu přípravy Zprávy 2005 vytvořeny a shromážděny ve společné databázi.

Pan Kosierb potvrdil, že Polsko počítá nadále s aktivní spoluprací při přípravě společného plánu v mezinárodní oblasti povodí Labe. Tento výhled budoucí spolupráce potvrdil za Rakousko také pan Stalzer, který zdůraznil, že společná zodpovědnost za ochranu vod je významnou hnací silou mezinárodní spolupráce v rámci mezinárodních oblastí povodí a že ochrana vod není možná mimo rámec ekologických nástrojů.

Blok I semináře – Základní informace

Pan **Ralf D. Dörr** ze Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (SRN), předseda pracovní skupiny expertů pro implementaci Rámcové směrnice (pracovní skupina WFD), připomenul 15-letou tradici spolupráce v rámci Mezinárodní komise pro ochranu Labe. Prvním úspěchem bylo zlepšení čistoty Labe a celkové zvýšení jakosti povrchových vod, a to na základě podstatného zvýšení počtu obyvatel napojených na kanalizaci. Připomenul zájem Evropské komise formulovaný v ustanoveních Rámcové směrnice o komplexní zlepšování stavu vodních útvarů, včetně útvarů podzemních vod. Ve vztahu ke Zprávě 2005 vyslovil politování, že se nepodařilo v dostatečné míře naplnit původní záměr pracovat především v hy-

drologických povodích s minimálním zohledněním státních, zemských a jiných administrativních hranic. Pan Dörr však vyjádřil své přesvědčení, že se to podaří v dalších etapách prací, např. již při přípravě programu interkalibračního porovnání a monitoringu v roce 2006, dále pak při přípravě společného plánu v Mezinárodní oblasti povodí Labe.

Příspěvek „Správa povodí a kompetentní úřady v české části povodí Labe“ přednesl za nepřítomného ředitele odboru vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství pan **Petr Kubala**, technický ředitel s. p. Povodí Vltavy, Praha. Zmínil se o existující a zbývajícím připravovaným české legislativě, kterou je Rámcová směrnice zaváděna. Upozornil, že česká legislativa ukládá zpracovat a předložit vládě ČR ke schválení Plán hlavních povodí ČR již v roce 2006.

Pan **Sven Schulz** jako zástupce Společenství oblasti povodí Labe (FGG Elbe, se sídlem v Magdeburgu) ve svém příspěvku nazvaném „Kvalita díky různorodosti“ představil německou část mezinárodní oblasti povodí Labe. Labská rada se významně podílela na přípravě postupů hodnocení charakteristik dílčích povodí a na využití intranetového portálu WasserBLICK pro koordinaci mezinárodně připravovaných prací. Portál WasserBLICK je produktem Spolkového úřadu vodohospodářského v Koblenzi a jeho efektivní nasazení v procesu zpracování charakteristik dále podpořilo rozhodnutí o vytvoření digitální interaktivní Zprávy 2005 pro německou část povodí Labe.

Pan **Michael Bender** ze Zelené ligy, Berlín, informoval o základní politice svazů ochrany přírody v SRN. Paní **Ilke Borowski** z University v Osnabrücku referovala o výsledcích projektu **HARMONIZING Collaborative Planning (HARMONICop)**. Byl zdůrazněn význam tzv. „sociálního učení“ mezi všemi zájmovými skupinami zainteresovanými v ochraně vod a vodním hospodářstvím. Paní Borowski ocenila otevřenost všech pracovních skupin expertů Mezinárodní komise pro ochranu Labe vůči nevládním organizacím.

Blok II semináře – Ekonomická analýza

Byly předneseny dva koreferáty na téma „Ekonomická analýza“ v rámci Zprávy 2005 MKOL. První referát přednesl pan **Jan Plechatý** z akciové společnosti Vodohospodářský rozvoj a výstavba, Praha, který shrnul výsledky ekonomické analýzy zpracované pro státní podniky Povodí v české části povodí Labe. Pan **Hans-Peter Ewens** ze Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (SRN) referoval o výsledcích práce pracovní podskupiny expertů pro ekonomickou analýzu Mezinárodní komise pro ochranu Labe. Ve svém vystoupení vyslovil domněnku, že ekonomický rozvoj zemí nebude pro dosažení environmentálních cílů vodních útvarů podstatnou překážkou.

Blok III semináře – Povrchové vody

Přednáška pana **Jörga Janninga**, z Ministerstva zemědělství a životního prostředí spolkové země Sachsen-Anhalt, byla uvozena videoklipem holandské proveniencí „Jedna Evropa – jedna voda“. Pan Janning se dále soustředil na výsledky hodnocení útvarů povrchových vod, uveřejněné v kap. 4

Zprávy 2005 MKOL, a informoval, že EU má zájem, aby do roku 2009 byl nalezen jednotný evropský systém typologie útvarů povrchových vod. Přednáška byla připravena na úrovni pohledu Evropské komise, která pilotní informace z analýzy charakteristik vodních útvarů povrchových vod využila již např. k tomu, aby sestavila první návrh evropského registru pro interkalibrační porovnání.

V další přednášce pan **Josef Fuksa** z VÚV T.G.M., Praha, porovnal výsledky hodnocení útvarů povrchových vod v ČR a SRN. Ujasnil chápání pojmů vodní útvar a oblast povodí v ČR a prezentoval zajímavé statistiky o velikosti a počtech vodních útvarů povrchových vod v české části a porovnání těchto údajů s výsledky v německé části povodí Labe. Poukázal na skutečnost, že hodnocení ekologického stavu útvarů povrchových vod by mělo na sebe v jednotlivých přeshraničních útvarech plynule navazovat.

Pan **Marek Maťa** z akciové společnosti Hydroinform DHI, Praha, referoval o metodice vymezování silně ovlivněných útvarů povrchových vod. Metodika byla vyvinuta ve spolupráci s belgickou partnerskou organizací.

Paní **Bettina Rechenberg** ze Spolkového úřadu životního prostředí v Berlíně se soustředila na téma interkalibračního porovnání a referovala o aktivitách Evropské komise při určování tzv. eurotypů, tj. takových typů útvarů povrchových vod, které se vyskytují ve více povodích. Pro první interkalibrační porovnání byly vytvořeny skupiny útvarů povrchových vod, tzv. Geographical Intercalibration Groups (GIG), a to pro tekoucí (řeky), stojaté (jezera), pobřežní i brakické vody. Česká republika dodala do tohoto registru pět lokalit pro interkalibrační porovnání v rámci Mezinárodní oblasti povodí Labe, které jsou zařazeny do skupiny označené jako tzv. Central/Baltic GIG. První výsledky interkalibračního porovnání jsou očekávány v červnu 2006.

V další přednášce pan **Thomas Gaumert** ze Střediska pro sledování jakosti vody v Labi, Hamburg, vysvětlil přístupy jím vedeného výzkumu chování ryb pro stanovení indikátoru stavu vodních útvarů v řekách. Přednáška měla název „Ryby v povodí Labe jako měřítko pro hodnocení ekologického stavu“. Zásadní informace byla podána o evropském projektu MODELKEY – projekt EK pro stanovení klíčových chemických stresových látek na biodiverzitu rybích společenství ve sladkých vodách. Projekt probíhá na Labi a dále na řekách Schelde (NL,B) a Llobregat (E).

V diskusi k tomuto bloku vystoupil pan **Thomas Stratenwerth**, ze Spolkového ministerstva životního prostředí, ochrany přírody a jaderné bezpečnosti (SRN), který upozornil na zvýšený zájem o tzv. evropské aspekty interkalibračního porovnání, při nichž budou sledovány velké vodní útvary a velmi specifické vlivy. Pokud se přesto ukáže, že existuje velká diference mezi jednotlivými povodími, budou se hledat další popisné faktory, kterými se jednotlivá povodí výrazně odlišují od ostatních.

Blok IV semináře – Podzemní vody

V tomto bloku byly předneseny dva koreferáty týkající se útvarů podzemních vod. Paní **Hana Prchalová** z VÚV T.G.M., Praha, mluvčí české podskupiny expertů pro podzemní vody v Mezinárodní

komisi pro ochranu Labe, se soustředila na porovnání přístupů v hodnocení charakteristik v české a německé části povodí Labe. Upozornila, že vnosy živin ze zemědělství především ovlivňují chemický stav útvarů podzemních vod, že však také atmosférické depozice znečišťujících látek mají významný vliv. Přednáška připomněla také problematiku starých ekologických zátěží. Druhý referát se zaměřením na německou část povodí Labe přednesla paní **Susan Börner** ze Saského ministerstva pro životní prostředí a zemědělství, předsedkyně pracovní podskupiny expertů pro podzemní vody Mezinárodní komise pro ochranu Labe. Oba referáty poukázaly na provázanost charakteristik útvarů podzemních vod a útvarů povrchových vod a na potřebnou péči o chráněná území s vazbou na vodu.

Blok V semináře – Další výhled a strategie

Přednášku s určitým nadhledem na problematiku implementace Rámcové směrnice z pohledu zemědělské prvovýroby přednesl pan **Jan Klír** z Výzkumného ústavu rostlinné výroby, Praha. Přednášky pana **Ernsta Paula Dörflera** ze Svazu pro životní prostředí a přírodu Německa a pana **Detlefa Astera** z Vodního a plavebního ředitelství – východ v Magdeburgu byly zaměřeny na ekologické a ekonomické problémy plavby na Labi a vyvolaly diskusi se zástupci svazů ochránců přírody z Německa. Oba přednášející podpořili význam zohlednění Rámcové směrnice při správě Labe jako vodní cesty.

Klíčovým bodem přednášky pana **Ramona Hiemckeho** z Úřadu pro životní prostředí, ochranu přírody a zemědělství Spolkové země Schleswig-Holstein, předsedy pracovní skupiny GIS MKOL, byla prezentace digitální interaktivní Zprávy 2005 MKOL pro německou část povodí Labe. Kromě tohoto tématu byla věnována pozornost také ohodnocení praktické stránky využití intranetové aplikace WasserBLiCK, která umožnila v krátké době připravit tři jazykové verze souborů map Zprávy 2005 (německou, českou a polskou).

Dvě poslední přednášky byly věnovány výhledovým pracím. Pan **Petr Kubala** hovořil o legislativě a připravovaných etapách plánování v oblastech povodí v české části povodí Labe, pan **Holder Dienning** z Durynského ministerstva zemědělství, ochrany přírody a životního prostředí, mluvčí německé delegace v pracovní skupině WFD Mezinárodní komise pro ochranu Labe, přednesl referát o společných rysech plánování v oblasti vod ve spolkových zemích SRN a načrtl vizi další spolupráce států v povodí Labe. V jeho přednášce zaznělo vysoké hodnocení práce Mezinárodní komise pro ochranu Labe, také však poukázal na nutnost řešení celé řady přeshraničních bilaterálních problémů a z toho vyplývající nutnost optimalizace činnosti komise. Připomenul závěry z Prohlášení přijatého u příležitosti 3. mezinárodní konference ministrů zemí ležících v povodí Labe ze 3. 3. 2005, zejména pak cíl připravit do roku 2009 společný komplexní plán pro Mezinárodní oblast povodí Labe koordinovaně, za účasti hlavních skupin uživatelů a zainteresované veřejnosti podle požadavků Rámcové směrnice.

(z materiálů odboru ochrany vod MŽP)

SFŽP ČR pozastavil příjem žádostí do národních programů

Státní fond životního prostředí ČR pozastavil od 1. 4. 2005 příjem žádostí do národních programů vyhlašovaných Ministerstvem životního prostředí.

Důvodem tohoto opatření je velký převis žádostí, který vysoce přesahuje současné finanční možnosti Fondu. O obnovení příjmu žádostí se bude jednat v září tohoto roku. Příjem žádostí do evropských fondů – Fondu soudržnosti a Operačního programu Infrastruktura – pokračuje.

„Převis poptávky je tak veliký, že žádosti, které byly přijaty v 1. čtvrtletí tohoto roku, se díky výdajovému limitu budou financovat až v druhé polovině roku 2006. Důvodem tohoto převisu je nutnost velkých investic do oblasti ochrany vod, které jsou podmíněny i závazkem České republiky vůči Evropské unii,“ říká Andrej Mudray, ředitel SFŽP ČR.

Rozhodnutí pozastavit příjem žádostí bylo učiněno vzhledem k výdajovému limitu stanovenému Vládou ČR a účasti SFŽP ČR na spolufinancování evropských fondů, což je v současnosti prioritou. Za první tři měsíce tohoto roku Fond přijal 206 žádostí o podporu do národních programů v hodnotě 2,2 miliardy korun, přičemž výdajový limit pro celý letošní rok činí 4,3 miliardy korun. Fond bude usilovat o legislativní změny týkající se výběru poplatků od znečišťovatelů životního prostředí a o posílení zdrojů příjmů Fondu ze státního rozpočtu.

Důležitou povinností SFŽP ČR je spolufinancovat schválené projekty v rámci

evropských fondů – ISPA*, Fond soudržnosti a Operační program Infrastruktura (OPI) – životní prostředí. SFŽP ČR na projekty zařazené do fondů EU vyčleňuje značné množství finančních prostředků a významně tak pomáhá k realizaci stamilionových projektů. Závazky SFŽP ČR v této oblasti za období 2001 – 2004 představují 2 miliardy korun, celkový objem uznatelných nákladů schválených projektů činí 16,8 miliardy korun (Fond soudržnosti 14 mld. Kč, OPI – 1. výzva 2,8 mld. korun).

Dalšími výdaji SFŽP ČR, doplňujícími výdaje státního rozpočtu, jsou financování vládního programu na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie (UV 1261/1999) a financování výkupů pozemků pro Agenturu ochrany přírody a krajiny. Do těchto oblastí SFŽP ČR v letech 2000 – 2004 investoval téměř 2 miliardy korun.

(tisková zpráva SFŽP)

* Vzhledem k tomu, že žádný z projektů ISPA (předvstupní nástroj EU) nebyl ke dni vstupu ČR do EU dokončen, jsou tyto projekty od 1. 5. 2004 považovány za projekty Fondu soudržnosti.



STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Zahájení projektu „Čistá řeka Bečva“

Dne 14. 3. 2005 byla slavnostně zahájena realizace projektu „Čistá řeka Bečva“, který je spolufinancován Evropskou unií, Státním fondem životního prostředí ČR a vlastními zdroji Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko. Projekt zahrnuje 37 vzájemně souvisejících podprojektů řešících problematiku čištění odpadních vod v 15 obcích Zlínského kraje se 133 tisíci obyvatel.

Investice v rámci celého projektu činí více než 1,15 miliardy korun (38,5 mil. EUR). Evropská unie poskytne formou dotace z Fondu soudržnosti v přepočtu cca 808 milionů korun (70%), SFŽP ČR projekt podpoří 67 milionů korun (5,8%) a zbylých 280 milionů korun (24,2%) hradí Sdružení obcí mikroregionu Vsetínsko. Projekt napomáhá ke snížení ekonomických a sociálních rozdílů mezi občany Evropské Unie.

„Cílem tohoto projektu, jak již z názvu vyplývá, je čistá voda a čisté prostředí, což je obecným předpokladem úspěšného rozvoje kterékoliv oblasti naší země. Region povodí Bečvy je významným územím přirozené akumulace vod a rovněž chráněnou krajinnou oblastí a jako takový bude jistě přispívat nejen k zachování ekosystému, ale zároveň i k rozvoji okolních regionů. Jsem rád, že Státní fond životního prostředí, jakožto realizační orgán Fondu

soudržnosti, přispívá svým dílem nejen v etapě přípravy projektu, ale i v dneškem zahajované realizaci,“ říká Andrej Mudray, ředitel SFŽP ČR.

Řeka Bečva slouží jako zásadní zdroj pitné vody pro města a obce zahrnuté v tomto projektu, který komplexně řeší čištění a odkanalizování městských odpadních vod a je v souladu s principy Státní politiky životního prostředí, s krátkodobými a střednědobými prioritami Národního rozvojového plánu a Národní strategií Fondu soudržnosti. Zároveň dojde k naplňování závazku, daného Směrnicí EU o čištění městských odpadních vod, ke kterému se Česká republika zavázala.

Realizace těchto projektů předpokládá:

- výstavbu dvou nových čistíček odpadních vod pro 8600 ekvivalentních obyvatel (EO)
- rekonstrukci pěti stávajících čistíček odpadních vod pro 95 450 EO
- vybudování nové kanalizace o délce 136 796 m
- rekonstrukci stávající kanalizace o délce 6160 m
- vybudování 16 čerpacích stanic
- vybudování 10 retenčních dešťových nádrží o celkovém objemu 3625 m³.

(z tiskové zprávy SFŽP)

Česká krajina v Evropské unii

Ve dnech 9. – 10. března 2005 se v prostorách kongresového centra Výzkumného ústavu Silva-Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhoních konal třetí ročník konference Tvář naší země – krajina domova. Projekt konference, zrozený z podnětu Václava Havla, se i letos konal pod záštitou místopředsedy Senátu Parlamentu ČR Petra Pitharta.



Slavnostní zahájení konference se uskutečnilo již o den dříve, v úterý 8. března 2005 v prostorách „Pražské křižovatky“ v Praze 1. Původně ohlášený hlavní host Václav Havel se ze zdravotních důvodů omluvil, poslal ale účastníkům videonahrávku se svou úvahou k tématu.

Ke spolupřátání konference se – vyjma letošního hlavního partnera akce České spořitelny – přihlásil prakticky shodný okruh organizací jako ve druhém ročníku, tj. Senát Parlamentu České republiky, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo kultury, Akademie výtvarných umění v Praze, katedra fotografie Filmové a televizní fakulty AMU v Praze, Asociace soukromého zemědělství, Státní ochrana přírody ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Ekologická sekce České křesťanské akademie a Společnost pro trvale udržitelný život.

Jako doprovodná akce pro širší veřejnost proběhla od 9. března do 3. dubna 2005 v kulturním středisku Prahy 8 „Synagoga na Palmovce“ výstava „Otisky člověka v krajině“, sestavená z fotografií studentů pražské FAMU, které zachycují „stopy doby“ v naší krajině od roku 1945 k dnešku.

Druhá doprovodná akce – výstava fotografií „Krajiny na kraji“ – je také výběrem z prací pražské FAMU. Pohled přes objektiv 49 našich i zahraničních studentů je výpovědí o aktuálním stavu našeho pohraničí. Výstava se uskutečnila od 14. dubna do



Na konferenci vystoupil za MŽP náměstek ministra Ladislav Miko
Foto J. Plamínková

5. května ve výstavním prostoru lapidária ve sklepení pod Betlémskou kaplí. K výstavě je namísto katalogu vydána jako umělecká publikace k třetímu ročníku konference stejnojmenná kniha fotografií. „Krajiny na kraji“ jsou vedle výpovědi o dějích minulého století i svého druhu „vstupní inventurou přestupních míst“ České republiky k našim sousedům v Evropské unii.

Multioborový pohled konferencí

Úspěch první konference, konané v únoru 2001, dokázal životaschopnost myšlenky historicky prvního fóra výrazně nadresortní povahy. Na konferenci si v nebývalém počtu vzájemně naslouchali odborníci, kteří se často názorově míjejí, ale jejichž profesní působení i životní orientace se cíleně vztahují ke krajině. Ve slibné míře se tak začalo naplňovat hlavní poslání konference i návazných počínů:

- obrátit pozornost k prostředí našich sídel a volné krajiny, k tomu, co ovlivňuje jejich vzhled a kvalitu, i k tomu, jak zpětně působí na společnost;
- přispět k hlubšímu pochopení našeho místa na zemi a následně ke korekci našich zájmů, kterými svou krajinu ovlivňujeme.

Druhý ročník konference byl zaměřen na otázku, co máme a můžeme s naší krajinou dělat, co tomu brání a co to vyžaduje. Konference položila důraz na péči o krajinu jako nenahraditelný přírodní zdroj a pramen poznání k uspokojení našich materiálních i duševních potřeb. Účastníci vyzvali představitele politické reprezentace, aby v přijímaných zákonech a opatřeních zlepšili postavení veřejnosti a nevládních organizací při rozhodování o správě území a v zájmu vytvoření podmínek řádné péče o území



S velmi zajímavou úvahou přispěla k tématu senátorka Jitka Seitlová

ukončili jednostranně ekonomicky motivovaný tlak na zánik samostatnosti malých obcí a změnili daňový systém tak, aby nediskriminoval sídla s malým počtem obyvatel a bral v úvahu i rozsah spravovaného území.

Letošní ročník konference byl zaměřen především na otázky spojené s integrací naší země, a tedy i naší krajiny do sjednoceného prostoru Evropy. Jinými slovy šlo především o perspektivy ochrany a využívání krajiny, očekávaná zlepšení i ohrožení, spojená se vstupem ČR do EU. O zvoleném tématu odborníci diskutovali ve čtyřech blocích:

- Zemědělství a venkov – klíč k budoucnosti evropské krajiny

- Trendy urbanizace evropského prostoru
- Identifikace s místem a krajinou jako základ Evropy regionů
- Naše krajina jako součást kulturního prostoru Evropy.

Identifikace s místem

Témata úzce souvisela s aktuální proměnou společné zemědělské politiky EU. Ta přesune prostředky z dotací výroby k platbám za údržbu krajiny a zvyšování její biodiverzity a ekologické stability. U nás, v zemi, odkud voda odtéká, se navíc počítá i s podporou hydrologického zdraví krajiny.

Z projevu místopředsedy Senátu Petra Pítharta na slavnostním zahájení konference Tvář naší země

Evropa, tento vlastně roztřepený výběžek Asie do Atlantického oceánu, se vyznačuje mimo jiné tím, že se prakticky celá rozkládá na kulturní krajině, že je kulturní krajinou. Evropan si zpravidla nedostatečně uvědomuje, že je to specifikum Evropy, že jiné kontinenty mají spíše jen ostrůvky kulturní krajiny, i když je na nich zase třeba více divočiny. Říkám specifikum, myslím ale na identitu: Evropa je přímo definována svou kulturní krajinou, navíc značně diverzifikovanou. Mimo jiné proto bude mít Evropa vždycky potíže s ostatním světem, protože bude chtít, alespoň v to doufám, součást své identity, kulturní krajinu, chránit, a tato ochrana nemůže nebýt v rozporu s maximy liberalizovaného volného trhu ve světovém měřítku. I když to napříště už určitě nebude současná zemědělská politika Unie, bude to vždycky nějaká unijní ochrana, budou tu nějaké prostředky, na ni vynaložené, které se nebudou líbit producentům potravin na jiných kontinentech. Nemůžeme však dort mít, a přitom si na něm pochutnávat: co nejlacinější drůbeží maso a uchovávání a zvelebování kulturní krajiny nejdou vždycky dohromady. Jsem přesvědčen, že musíme na své evropské identitě, definované také krajinou, trvat, a škody, které to způsobuje především méně rozvinutým zemím, budeme podle mého názoru muset umět vyrovnávat nějak jinak. Ale nelze o tom jen donekonečna mluvit.

Myslím si, že členství v Unii naší krajině prospěje. Počítám však zároveň s tím, že se bude u nás zotřovat, abych tak řekl, třídní boj developerů a investorů všeho druhu a ochránců krajiny, životního prostředí. Na obzoru je projednávání několika norem, které budou řešit problematiku veřejného zájmu a v té souvislosti znovu práva veřejnosti mluvit do záměrů těch, kteří krajinu chtějí tak či onak použít k jiným než přírodním účelům.

V Senátu se ustálil pojem, vyslovovaný jako chleba, „ekologičtí teroristé“. Téměř polovina Senátu sedící vpravo ten pojem používá téměř už bez citového zabarvení, prostě jako věcné označení ochránců přírody. To je docela vážná věc.

Měl bych se proti tomu silnými slovy ohradit, ale to je ta snazší stránka věci. Chci mluvit o tom, čím někteří ochránci krajiny, životního prostředí, nahrávají svým protivníkům. Jsem přesvědčen, že zcela zbytečně. Někdy, opakuji, že někdy, se mi zdá, že tak činí z jakéhosi furiantství – či snad ze zoufalství? Vždyť oni občas vypadají, že chtějí být přepjatí! Argumentují totiž způsobem, o kterém musejí vědět, že před veřejností neobstojí. Pak stojí proti sobě jeden brouk na jedné straně a nezaměstnanost celého regionu na druhé straně. Chtěl jsem z opatrnosti říci, že trochu přeháním, ale neřeknu to: takto je nejeden spor veřejnosti skutečně představován. Ano, jistě, řekne se, že veřejnost je zaostalá, manipulovaná, hmotářská atd., ale jinou veřejnost tu nemáme. Před ní musíme obhájit krajinu a životní prostředí vůbec proti bezohledným betonářům všeho druhu.

Také se mi nelíbí, když se nadužívá ryze formálních pochybení těch, kterým tu říkám betonáři. Ta jsou dvojího druhu: často plynou z jejich bohorovnosti, arogance, sebejistoty peněz, které za nimi jsou, z politické protekce. Pak je jistě třeba trvat nejen na smyslu, ale i na každé literě práva. Ale někdy jde opravdu o nahodilá pochybení, plynoucí z našeho absurdně přeformalizovaného právního řádu. Myslím na chyby, které nikterak nesouvisejí s vlastní povahou sporu. S využitím takových chyb mohu brzdit výstavbu třeba dálnice celé roky, ale bylo by přece o hodně lepší, kdyby její šetrnější trasa byla zvolena na základě racionálnějších argumentů než na základě nesrozumitelné právníkové ekvilibristiky. Právní řád je tu využíván, ba zneužíván a ve svých důsledcích pak veřejností znevažován, proklínán a odmítán jako takový.

Chtěl jsem jen říci, že méně je někdy více, že i dobrá myšlenka platí jen do jisté míry. Počítám teď s tím, že jsem tu i někoho možná našel.

Krajina v domácím i evropském rozměru to rozhodně nebude mít lehké. Musíme myslet a jednat globálně i lokálně, myslet při ochraně evropské kulturní krajiny na chudé části planety i na naše upadající regiony. Stále se rozevírající nůžky mezi bohatými a chudými lidmi, regiony, ba i světadíly jsou zatím největším debaklem soudobého lidstva. V takovém světě plném pochopitelného rozhořčení bychom stejně kulturní krajinu Evropy uchránili jenom do času, do té doby, než na ní rozbijí své stany zoufalí nezvaní hosté.

Myslet a jednat lokálně i globálně, to je vlastně totéž, jako myslet a jednat moudře. Setkání a debata tolika angažovaných a přitom vědoucích lidí je šancí moudrosti se alespoň přiblížit.

Část prostředků z dosavadní podpory zemědělství se má přesouvat i na rozvoj venkovských oblastí. Při zemědělské produkci půjde především o podporu pracovně náročnějších forem ekologického hospodaření a komplexních soustav pěstování a místního využití biomasy jako obnovitelného zdroje energie. Z nezemědělských činností lze čekat přímou podporu místního zpracovatelského průmyslu a turistiky a podporu nepřímou, budováním nebo modernizací infrastruktury i ostatních forem drobného a středního podnikání. S tím souvisí i snahy obnovit nebo uvést do souladu vazby měst a jejich okolí.

Je-li EU postavena na myšlence solidarity a spolupráce národních států, bude se v budoucnu muset opírat o solidaritu a spolupráci Evropanů. Ivan Dejmal, předseda Společnosti pro krajinu a odborný garant konference, v té souvislosti zdůrazňuje: „Aby mohl člověk patřit do Evropy a nést odpovědnost za její směřování a hodnoty, musí napřed patřit do konkrétního místa a v něm nést odpovědnost za komunitu své obce a vzhled jejího okolí. Pak teprve může doufat, že při obdobné starosti jiných na tom bude dobře jeho region i Evropa. Proto je identifikace s místem součástí řady projektů a programů – např. právě obnovy a rozvoje venkova.“

Identifikaci s místem předjímá i Evropská úmluva o krajině, ke které v roce 2002 přistoupila i naše republika. Vedle biologických a estetických hodnot si úmluva všímá též kulturních hodnot krajiny. I. Dejmal připomíná: „Signatářům úmluvy ukládá přijmout zákony chránící dochované hodnoty jejich národních krajin i opatření, která budou uvedené krajinné hodnoty rozvíjet – jak formou přímých podpor, tak nepřímo formou deklarace významu tohoto zájmu v regio-

nálních a odvětvových programech nebo v konkrétních správních řízeních.“ V těchto souvislostech se Strategie naplňování úmluvy stala i jedním z velkých témat konference.

Podle zástupců Společnosti pro krajinu se zde nabízí příležitost vstoupit s naší zkušeností do celoevropské diskuse o využití společného evropského prostoru.

Tematický blok „Naše krajina jako součást kulturního prostoru Evropy“ se během přípravy konference ukázal jako nejrozsáhlejší, proto bylo jeho téma rozčleněno do tří okruhů:

- Okruh Naše krajina v přírodní krajině Evropy se věnoval změnám ve využívání krajiny vyvolaným jak revitalizačními opatřeními, která napravují stará pochybení, tak novou společenskou a ekonomickou situací;
- Okruh Krajinný ráz pojednával problematiku i možnosti věcného uchopení estetické a citové stránky vnímání krajiny;
- Okruh Naše krajina v kulturním prostoru Evropy se věnoval vznikajícím novým přístupům k památkové péči – její regionalizaci v souvislosti se vzrůstající činností a odpovědností krajů a oslabování přímé vazby na tradiční národní stát, prohlubování občanské participace v památkové péči a vzrůstající provázanosti obnovy památek s jejich využitím a ekonomickým zhodnocením.

Bližší informace lze získat na internetové adrese www.prokrajinu.cz.

(podle materiálů Společnosti pro krajinu zpracovala Pla)

1. ročník Mezinárodního filmového festivalu „Voda, Moře, Oceány“

Motto

Světový oceán pramení na vrcholcích hor i v hlubinách Země. Voda plyne v potocích a řekách, plní jezera. Svou někdy až děsivou silou mění tvář krajiny na cestě do hlubokých pávních, kde vytváří největší životní prostor naší planety – moře a oceány. Kam až oči lidí a optické přístroje vesmírem kolem nás dohlédnou, nikde nenajdou planetu tak modrou, jako je ta naše. Země je už téměř čtyři miliardy let planetou vody. Planetou hlubokých a dosud stále málo známých oceánů života...

Loni se v Ústí nad Labem uskutečnil nultý ročník Festivalu. I proto, že se tak stalo s maximálním přispěním všech zúčastněných, byla tehdy výsledkem významná, pozoruhodná a především úspěšná událost.

Letos, ve dnech 25., 26. a 27. května 2005, bohatší zkušenostmi a nabití stejnou energií, návazně přistupujeme k realizaci prvního ročníku tohoto Festivalu. Děje se tak v upřímném přesvědčení, že se letošní Festival stane prvním z dále navazujících kontinuální řady filmových tematických setkávání, jejichž čitelným posláním je maximálně přínosným způsobem přivítat a sdružit filmové odborníky a vůbec všechny ty, pro které je stav životního prostředí na Zemi podstatným tématem a které láká kouzlo slaných i sladkých vod.

Pro všechny, kterým záleží na vodě jako podstatném elementu ekosystému planety a kteří cítí vodu především jako svého partnera, nikoli soupeře.

Mezinárodní filmový festival VODA, MOŘE, OCEÁNY 2005 se i nadále těší přízni Fakulty životního prostředí Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a Severočeské vědecké knihovny. Tam se uskuteční hned celá řada projekcí středometrážních a krátkých filmů, besed a osobních prezentací významných hostů z celého světa, které v Ústí čekáme. Neopouštíme ani ústecké Letní kino. Volným středem Festivalu pro letošek však budou pohostinné, atraktivní prostory Činoherního studia.

Především díky účinné přízni Magistrátu města Ústí nad Labem a stejně tak přízni celé řady dalších významných spolupracujících subjektů a institucí jsme pro letošek připravili filmový festival mezinárodní, opravdu pozoruhodný.

Festival, který silou své tematiky a silou své ideje účinně a platně osloví své autory, své hosty a především své návštěvníky a diváky.

Nad festivalem převzal záštitu ministr životního prostředí RNDr. Libor Ambrozek.

Bližší informace www.vodamoreoceany.cz

Informace o zasedání Rady EU pro životní prostředí ze dne 10. března 2005 v Bruselu

Dne 10. března 2005 se v Bruselu uskutečnilo řádné zasedání Rady EU pro životní prostředí. Delegaci České republiky vedl náměstek ministra životního prostředí JUDr. Ing. Tomáš Novotný.

Na zasedání Rady se projednávala tato témata:

Příprava jarního zasedání Evropské rady

– příspěvek Rady EU pro ŽP

V úvodu lucemburské předsednictví shrnulo obsah dokumentů předložených k projednání a uvedlo, že na podporu Göteborgské strategie hodlá navrhnout Deklaraci o udržitelném rozvoji, která má zdůraznit hlavní principy pro uplatnění zásad udržitelného rozvoje v praxi. Předsednictví zdůraznilo, že udržitelný rozvoj vnímá jako všeobíhající princip, který je nedílnou součástí všech sektorových politik. Podle Evropské komise je nutné, aby se ochrana životního prostředí promítala do ostatních politik důsledným uplatňováním principů udržitelného rozvoje, mezi nimiž mají značný význam například eko-inovace.

V rámci jednání vyjádřily delegace svá stanoviska k návrhu příspěvku Rady pro životní prostředí k jarnímu zasedání Evropské rady (dokument 6757/05). Delegace FR/DE/CZ/AT/SE/SI/ES/BE/FI/MT/CY/EL/IE/DK/IT/PT/HU/UK/PL vyjádřily všeobecnou podporu návrhu předsednictví a zdůraznily, že politika životního prostředí může pozitivně přispět k růstu a zaměstnanosti; ochrana životního prostředí nemá být vnímána v rozporu s ekonomickým růstem, spotřeba ve veřejném sektoru (public procurement) má být orientována na podporu ekologicky přijatelných technologií, princip udržitelného rozvoje má být dále podporován zachováním všech tří pilířů Lisabonské strategie a využitím jejich synergie, Deklarace navrhovaná



předsednictvím má být pojata jako doplněk SDS, náležitý důraz je nutné klást na zachování biodiverzity, k podpoře udržitelného rozvoje je nutné přijmout také konkrétní opatření (plán) s příslušnými indikátory a mezi důležité aspekty pro zajištění udržitelného rozvoje je třeba zařadit také osvětu a vzdělávání.

Rada přijala návrh příspěvku s úpravou podle návrhu NL k odstavci 11, ve kterém bude

v úvodní větě doplněn odkaz na eko-inovace působící na podporu udržitelných vzorců spotřeby a výroby.

Klimatická změna – Střednědobé a dlouhodobé strategie redukce emisí skleníkových plynů včetně cílů

– přijetí návrhu závěrů Rady

Návrh závěrů Rady EU pro životní prostředí pro oblast středně a dlouhodobých strategií zaměřených na redukci emisí skleníkových plynů je příspěvkem pro jarní zasedání Evropské rady. Dokument navazuje na závěry Rady EU pro životní prostředí přijaté v prosinci 2004 a zohledňuje nedávno zveřejněné sdělení Evropské komise „Winning the battle against global climate change“ (přijato dne 9. 2. 2005).

Jediným bodem, ve kterém se názory delegací rozcházejí, byla otázka indikace středně a dlouhodobých cílů pro vyspělé země. Rada delegací (EE, ES, FI, IT, LT, PL, PT, SK) a EK zastávaly názor, že v této fázi není vhodné cíle takto explicitně zmiňovat, protože mohou předjímat vyjednávací



Lucien Lux, předseda Rady a ministr životního prostředí Lucemburska (vpravo) a komisař Stavros Dimas (vlevo)

pozici EU; některé členské státy (BE, FR, HU, SI) navrhovaly ponechání pouze dlouhodobých cílů.

Delegace ČR se přiklonila k tomu, aby konkrétní cíle byly v textu závěrů explicitně vyjádřeny, mimo jiné vzhledem k tomu, že k tomu daly mandát již prosincové závěry Rady pro životní prostředí.

Předsednictví navrhlo kompromisní text, který byl na základě diskuse během oběda ministrů schválen a který konkrétní cíle v upravené podobě obsahuje – byla přeformulována odrážka odstavce 6 týkající se diskutovaného bodu (finální text viz dokument 7242/05). Dokument byl předložen k diskusi na zasedání Evropské rady ve dnech 22. a 23. března 2005.

Příprava třináctého zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj – CSD 13 (New York, 11. – 22. 4. 2005)

– výměna názorů

Zasedání CSD 13 se uskutečnilo v New Yorku ve dnech 11. – 22. 4. 2005. Tomuto zasedání předcházelo mezivládní přípravné zasedání (New York, 28. 2. – 4. 3. 2005). Na zasedání Rady ministrů životního prostředí byl pozván John W. Asche, předseda CSD 13, který shrnul průběh přípravného zasedání v New Yorku a nastínil očekávané výsledky nadcházejícího zasedání CSD 13. V diskusi vyjádřil komisař Dimas podporu přípravě zasedání a uvedl, že v rámci priorit, které se týkají zásobování vodou a odvádění odpadních vod (water, sanitation) je nutné podpořit integrovaný přístup v rámci povodí a věnovat pozornost vazbám mezi jednotlivými sektory. Obdobně zdůraznily delegace NL/SE/PT důležitost monitorování dosažených výsledků a preferenci široce založeného komplexního přístupu, který vezme v úvahu i veškeré potřebné souvislosti včetně nutnosti koordinace mezi zúčastněnými partnery.

Příprava druhého zasedání smluvních stran Aarhuské úmluvy o přístup k informacím životním prostředím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu ke spravedlnosti v otázkách životního prostředí (Almaty, 25. – 27. 5. 2005).

– přijetí směrnic pro vyjednávání

Aarhuská úmluva (AU) byla sjednána v roce 1998, v platnost vstoupila v roce 2001. Společenství úmluvu podepsalo již v roce 1998. Z právních, ale především politických důvodů je pro EU prioritní, aby se druhého zasedání smluvních stran, které se uskutečnilo v květnu 2005 v Almaty, účastnilo již jako smluvní strana. Toto je zajištěno rozhodnutím Rady z prosince 2004, které zakládá ratifikaci AU na úrovni Společenství.

Radě ministrů byl předložen návrh rozhodnutí Rady (mandát pro EK k vyjednávání jménem Společenství na zasedání v Almaty).

Hlavní kontroverzní otázkou, která se bude v Almaty diskutovat, je přístup k informacím o geneticky modifikovaných organismech, ve kterém mezi členskými státy nepanuje úplná shoda. Mandát zdůrazňuje nutnost zachování opatření ke GMO již přijatých v komunitární legislativě a preferuje řešení samostatným článkem/přílohou k Úmluvě (nikoliv tedy novelizací čl. 6 Úmluvy, který se touto otázkou zabývá).

ČR indikovala jasnou preferenci pro tzv. legally non-binding option (jedna z možností navržená pracovní skupinou pro GMO, která se otázkou uchopení

problematicky GMO v souvislosti s Úmluvou zabývala na několika jednáních).

V rámci diskuse zopakovaly delegace své pozice vyjádřené již na pracovní úrovni – důraznější podporu tzv. option 4 – právně nezávaznému řešení otázky GMO v souvislosti s AU. V reakci na diskusi navrhlo předsednictví upravit odst. 8, písm. b) přílohy mandátu (dokument 6889/05) tak, aby varianta, která umožňuje ČS uplatnit v oblasti GMO vlastní iniciativy, nebyla vyloučena, ale aby jí zároveň nebyla vyjádřena přímá podpora („does not exclude“ namísto „can support“). Toto kompromisní znění Rada přijala.

Příprava druhého zasedání smluvních stran Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti (Montreal, 30. 5. – 3. 6. 2005).

– přijetí směrnic pro vyjednávání, návrh závěrů Rady

Jedná se o první protokol k Úmluvě o biologické rozmanitosti. Byl přijat po složitých mezinárodních jednáních 29. ledna 2000 v Montrealu. Cílem tohoto protokolu je zajistit ochranu a bezpečnost při zacházení, využívání a přenosu živých modifikovaných organismů především přes hranice států. Česká republika podepsala Protokol mezi prvními státy 24. května 2000 a ratifikovala ho dne 8. října 2001. Po dosažení požadovaných 50 ratifikací vstoupil Protokol v platnost dne 11. září 2003.

Radě ministrů byly předloženy dva dokumenty – návrh závěrů Rady a návrh rozhodnutí/mandátu pro EK pro jednání smluvních stran COP/MOP 2, přičemž rozhodnutí se týká pouze otázky doprovodné dokumentace při záměrném přeshraničním pohybu GMO, které jsou určeny k přímému použití jako potravina či krmivo, nebo ke zpracování (direct use as food or feed or for processing, FFPs) – čl. 18 (2a) Cartagenského protokolu.

V rámci jednání na základě diskuse navrhlo předsednictví doplnit první odstavce návrhu preambule mandátu (dokument 6891/05) tak, aby vyjádřil, že EK je zmocněna zúčastnit se zasedání na základě skutečnosti, že Společenství, které protokol uzavřelo, je také jeho stranou. Delegace DE předložila návrh upravit odstavce 2 tak, aby limity výskytu modifikovaných organismů mohly být explicitně stanovovány smluvními stranami. Oba návrhy byly Radou přijaty.

Příprava první konference smluvních stran Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech (POP)

– přijetí návrhu závěrů Rady

Úmluva byla sjednána na konferenci zplnomocněných zástupců dne 21. 5. 2001 ve Stockholmu. Česká republika podepsala Úmluvu dne 23. 5. 2001 a ratifikovala ji v roce 2002. Úmluva vstoupila v platnost po uložení padesáté ratifikační listiny či listiny o schválení či přístupu, a to dne 17. 5. 2004.

Cílem Úmluvy je ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy persistentních organických polutantů. Za tímto účelem Úmluva upravuje výrobu (zamýšlenou i nezamýšlenou), použití, dovoz a vývoz prozatím dvanácti vybraných persistentních organických polutantů uvedených v přílohách Úmluvy. Pro případ zařazování dalších látek do příloh obsahuje Úmluva podrobný mechanismus, jak v této věci postupovat.

Návrh závěrů Rady se zabývá řadou důležitých rozhodnutí, která by měla být přijata na 1. konferenci smluvních



Komisař Stavros Dimas a španělská ministryně životního prostředí Cristina Narbona Foto: oficiální stránky EU

stran Stockholmské úmluvy (COP 1). Jediným sporným bodem pro jednání Rady ministrů bylo znění odstavce 6 návrhu, který pojednává o navržení nových látek (new POP candidates), resp. o jeho načasování. ČR zastávala názor, že předložení by mělo následovat až po ustavení všech nezbytných orgánů Úmluvy, především POP Review Committee (což proběhne právě na COP 1). Na základě diskuse ministrů byl sporný text odstavce 6 – „prior to COP 1“ – změkčen, předsednictví navrhlo namísto termínu „preferably ...“ termín „if possible...“. *Kompromisní návrh předsednictví byl Radou jednomyslně přijat.*

V rámci bodu Různé Česká republika informovala o konání 7. mezinárodní konference „Acid Rain“, která se uskuteční ve dnech 12. – 17. června 2005 v Praze. Pořádání této konference je prestižní záležitostí. Za účelem výměny nejnovějších vědeckých a odborných informací a vypracování nejefektivnějších doporučení pro instituce působící v oblasti ochrany ovzduší a životního prostředí se mezinárodní konference významných odborníků v problematice kyselých dešťů a atmosférických depozic pořádají každých pět let. Cílem konference je představit v Praze nové poznatky z oblasti problematiky kyselých dešťů jako součást širší problematiky znečišťování ovzduší, a to s důrazem na přínos evropských a zvláště českých odborníků působících v této oblasti. Součástí programu budou rovněž přednášky o projektech mezinárodní spolupráce, a to včetně spolupráce rozvíjené v rámci mnohostranných environmentálních smluv jako je např. Úmluva Evropské hospodářské komise OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států. Konference by měla zdůraznit nutnost vzájemné provázanosti vědeckých poznatků a praktických opatření zaměřených na omezování znečišťování ovzduší na národní i mezinárodní úrovni.

S bližšími podrobnostmi odkázala delegace České republiky na písemný podklad, který byl všem delegacím distribuován prostřednictvím GS Rady, a také na webové stránky s detailními informacemi o připravované konferenci (<http://www.acidrain2005.cz/>).

V bodu Různé byla dále diskutována následující témata:

REACH

Předsednictví předložilo ministrům stručnou informaci o stavu projednávání návrhu nařízení o re-

gistraci, hodnocení a povolování chemických látek (REACH), stejná informace byla podána i zasedání Rady pro konkurenceschopnost. Detailnější diskuse se očekává na červnovém zasedání Rady. Delegace vzaly informaci na vědomí.

Dovoz volně žijících ptáků do Evropské unie

V souvislosti s iniciativou 224 ochranářských organizací – žádostí formou deklarace o zákaz dovozu volně žijících ptáků – informovala delegace BE o výzvě ministra pro životní prostředí Belgie k tomu, aby se členské státy k této iniciativě připojily a apelovaly na Evropskou komisi, aby v této oblasti navrhla přísnější legislativu. Podporu tomuto návrhu vyjádřila delegace Maďarska. Podle Evropské komise není taková úprava nezbytná, existující opatření včetně práce nynějších veterinárních orgánů považuje za dostatečnou.

Environmentální aspekty návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o službách na vnitřním trhu

Tento bod byl do programu zařazen na žádost Německa, které v této věci předložilo dokument 7081/05 shrnující jeho obavy, že uplatnění principu země původu, jenž je podstatou směrnice o službách na vnitřním trhu, by v řadě oblastí vztahujících se k ochraně životního prostředí přineslo více problémů než výhod. Podle DE, které na Radě podpořilo AT, SE, BE a FR, je třeba zabránit snížení úrovně standardů ochrany životního prostředí, což se již podle Německa děje v oblasti sociálních standardů. Z působnosti směrnice o službách je třeba vyjmout, pokud jde o oblast životního prostředí, zejména ochranu před jaderným zářením, nakládání s odpady a recyklaci odpadů, používání některých látek ve stavebnictví apod. a přijmout potřebné záruky, aby nemohlo dojít ke snížení ochrany životního prostředí.

Polsko varovalo, aby se tím neoslabila účinnost této navrhované směrnice, Maďarsko upozornilo, že by neměl být předjímán výsledek projednávání této směrnice.

Možné komerční pěstování geneticky modifikované kukuřice MON 810

Delegace SE/CY/IT/DE/DK/BE/EL/PL/LU/MT/SI vyjádřily podporu návrhu Rakouska, aby Evropská komise vyjasnila postup odborného posouzení možného dopadu komerční kultivace GM kukuřice a zvážila další postup v této oblasti. Evropská komise v této souvislosti předložila Radě a pro informaci členským státům dokument „Technical information note from the Commission in reply to note from the Austrian Delegation concerning possible commercial cultivation of GM – Maize MON 810“.

Mezi **dalšími na Radě projednanými tématy** byla problematika legislativních možností k zabránění dovozu nelegálně vylázaného dřeva a výrobků z něho do EU a iniciativa Cars 21, kterou zahájil komisař Verheugen, a která má za cíl zajistit větší konkurenceschopnost evropského automobilového průmyslu.

(odbor Evropské unie MŽP)

Velká Británie jako celosvětový hráč

Velká Británie předsedá v roce 2005 skupině sedmi nejvyspělejších zemí světa a Ruska, tzv. G8 (www.g8.gov.uk). V čele této skupiny se hodlá zaměřit zejména na problematiku změny klimatu a globální oteplování (dne 16. února 2005 vstoupil v platnost Kjótský protokol) a na pomoc Africe.

Velká Británie a G8

Zásadní problém: změny klimatu

Řešení zhoršování stavu klimatu vidí Velká Británie zejména v zaměření se na technologie s nízkým podílem uhlíku, vědu, energetickou efektivitu, obnovitelné zdroje energie, čistší fosilní paliva a snižování množství odpadů.

Velká Británie proto *pro rok 2005 vytyčila pro oblast změny klimatu tři cíle:*

- vytvoření vědecké základy, která by dále prozkoumávala vztah mezi emisemi skleníkových plynů a úrovní změny klimatu
- dosažení dohody na tom, jak urychlit pokrok vědy a vývoj technologií a dalších prostředků nutných k boji proti globálnímu oteplování
- zahrnutí zemí mimo skupinu G8 s vysokými energetickými nároky, například Indii a Čínu, do dialogu o udržitelném naplňování energetických potřeb a přizpůsobení se nevyhnutelným dopadům změny klimatu.

Do konce roku 2005 britská vláda také plánuje vydat *pětiletou komplexní strategii, která se zabývá všemi problémy kolem krajiny a jejího užití a dopady na klimatický systém Země*. Mezi následky změn klimatu patří prohlubující se chudoba zejména v Africe, úbytek pitné vody a potravy, velké výkyvy počasí, přírodní katastrofy, šíření nemocí, možné vyhynutí některých živočišných druhů a snižování ledového pokryvu (stoupání hladin světových moří). Britský premiér Tony Blair se k tomuto tématu vyjádřil, že se jedná v dlouhodobém horizontu o pravděpodobně nejdůležitější úkol, kterému čelí celá společnost.

Ekonomický rozvoj a životní prostředí

Klíčovým faktorem je zejména ekonomický rozvoj, kdy současné nejvyspělejší ekonomiky světa stojí na používání fosilních paliv (ropy, plynu a uhlí). Je nutné zajistit rozvoj lidských potřeb a blahobytu bez poškozování životního prostředí. Jedná se zejména o země G8 (USA, Kanada, Japonsko, Velká Británie, Německo, Itálie, Francie, Rusko), které produkují 65 % světového HDP, ale také 47 % emisí oxidu uhličitého.

Vyvrátit argumenty, že ochrana životního prostředí má negativní dopady na národní ekonomiky, se snažila britská ministryně životního prostředí Margaret Beckett během vědecké konference na téma změny klimatu uskutečněné ve dnech *1. – 3. února 2005 v britském Exeteru*, kde přítomné informovala, že Británie již výrazně omezila škodlivé emise, aniž tím ohrozila svůj ekonomický růst (konference se zúčastnilo více než 200 vědců ze 30 zemí světa).

Připravované akce

V rámci svého předsednictví G8 v oblasti životního prostředí Velká Británie dále připravila následující akce:

Konference za účasti ministrů pro energetiku a životní prostředí se uskutečnila v Londýně ve dnech

15. – 16. března 2005. Účelem byla identifikace způsobů, jak udržitelně a bezpečně naplňovat energetické potřeby s výhledem do roku 2050. Tématem byl i vztah mezi ekonomickým rozvojem, investicemi do energií a změnou klimatu. Na setkání byli pozváni i zástupci Číny. Ta totiž při současném tempu růstu bude do roku 2050 produkovat 40 % světových emisí oxidu uhličitého. Problematickými zeměmi v tomto smyslu jsou také Indie a Brazílie.

17. – 18. března 2005 se v Derbyshire uskutečnilo jednání ministrů pro životní prostředí a rozvoj. Hlavními tématy se stala nelegální těžba dřeva a Afrika a změna klimatu.

11. – 12. května 2005 proběhne v Oxfordu pracovní schůzka na téma inovace a výzkum v oblasti energetiky, 14. – 16. září 2005 se v New Yorku uskuteční summit Spojených národů s cílem revidovat Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals).

Změna klimatu pak má být jedním z hlavních témat summitu G8 ve Skotsku, který se uskuteční v červenci 2005.

Velká Británie a Evropská unie

Na Velkou Británii vychází také ve *druhé polovině roku 2005 předsednictví v Evropské unii*.

Ve spolupráci se současným lucemburským předsednictvím vznikl *program činnosti a priorit na rok 2005*.

Kontinuita předsednictví se projeví zejména u agend, jako jsou Lisabonská strategie, která bude hlavním tématem Jarního summitu Evropské rady, nebo například finanční perspektiva pro roky 2007 – 2013.

Velká Británie se také hodlá zaměřit na implementaci sedmi tematických strategií, které by Evropská komise měla publikovat v polovině roku 2005 (témata ochrany půdy, prevence a recyklace odpadů, udržitelné využívání přírodních zdrojů, udržitelné používání pesticidů, kvalita ovzduší, ochrana mořského prostředí a městské prostředí).

Stranou nezůstane ani naplňování ETAPu, Akčního plánu environmentálních technologií, jehož cílem je hledání synergií mezi ochranou životního prostředí a ekonomickým růstem a k podpoře uvádění environmentálních technologií na trh, prezentovaný Evropskou komisí 28. ledna 2004.

Konkrétní agendy britského předsednictví se budou odvíjet zejména od stavu jejich projednávání v závěru odávajícího lucemburského předsednictví (*například Aarhuský balíček, předpisy k vodám ke koupání, o bateriích a akumulátorech, o nařízení LIFE+, o přeshraničním pohybu odpadů, o odpadu z těžební výroby, o fluorovaných plynech a o návrhu INSPIRE*).

**Mgr. Zuzana Krystová,
odbor Evropské unie MŽP**

10. zasedání SBSTTA: jak může věda a výzkum napomoci vyhodnotit naplňování Úmluvy o biologické rozmanitosti

Rozhodnutí, přijímaná politiky a řídicími pracovníky, by měla být založena na věrohodných a aktuálních informacích o řešené problematice. V péči o přírodní a krajinné dědictví si většina mezinárodních mnohostranných úmluv vytvořila vědecké panely nebo jiná obdobná seskupení odborníků, připravující podklady pro rozhodnutí, jak mají být zmiňované právní normy naplňovány státy, které na sebe dobrovolně převzaly jejich závazky.

V rámci **Úmluvy o biologické rozmanitosti** (*Convention on Biological Diversity, CBD*) působí jako vědecký panel **Poradní orgán pro vědecké, technické a technologické záležitosti** (*Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice, SBSTTA*). Jeho úkolem je poskytovat smluvním stranám odborně podložená, politicky nezávislá doporučení, a to bez ohledu na možné finanční a další náklady na jejich realizaci.

Jednání v postiženém Thajsku

První zasedání SBSTTA hostila v září 1995 francouzská metropole Paříž. Po té, co se sekretariát CBD přestěhoval na pozvání kanadské vlády ze Ženevy do Montrealu, proběhla až do února 2005 všechna zasedání SBSTTA právě ve zmiňovaném velkoměstě ve frankofonní provincii Québec. Ze zažitých tradic vybočilo až 10. zasedání SBSTTA, pořádané vládou Thajského království v Bangkoku 7. – 11. února 2005.

Snahu hostitelů předvést svou zemi v nejlepším světle mohla významně poznamenat tragická událost, k níž došlo 26. prosince 2004. Ničivá vlna tsunami zasáhla i část thajského pobřeží a několik ostrovů včetně známého národního parku Phi Phi. Protože je thajská metropole od míst, těžce postižených zmiňovanou přírodní katastrofou, značně vzdálena, žila v době zasedání SBSTTA zcela obvyklým životem. Delegáti, kterých se sešlo na 400 ze 133 států, na pomoc obětem zmiňované pohromy mezi sebou uspořádali sbírku. Pro zemi, která je tak silně závislá na zahraničních turistech, znamená největší přínos skutečnost, že zasedání nebylo zrušeno a že do Bangkoku nakonec přijel téměř stejný počet delegátů jako obvykle zamíří do Montrealu.

Tsunami a poškozené pobřežní biotopy

Velkému zájmu se těšila prezentace pozoruhodné studie dvou významných mezinárodních nevládních organizací, IUCN – Světového svazu ochrany přírody a Světového fondu na ochranu přírody (WWF International). Ta dochází k závěru, že čím více lidé poškodili původní pobřežní biotopy, tím ničivěji dopadla ohromná mořská vlna na přilehlé oblasti. Bohužel právě jihovýchodní Asie patří mezi části světa s nejméně zachovalými korálovými útesy a mangrovovými porosty. Zmiňované ekosystémy totiž podle výsledku studie mohly alespoň do určité míry omezit účinek tsunami tak, jak tomu bylo kupř. v případě Maledivských ostrovů. Odborníci považují korálové útesy u Srí Lanky, Malediv či thajského pobřeží za druhově vůbec nejbohatší, ale současně zdaleka nejvíce lidskou činností poškozené ekosystémy tohoto typu na světě. Pracovníci bangkotské pobočky UNEP

(Programu OSN pro životní prostředí) v této souvislosti opakovaně upozornili, že při obnově postižených oblastí je nutné brát popsání zákonitosti v úvahu.

Ostrovni biodiverzita v centru pozornosti

Hlavním tématem 10. zasedání SBSTTA se stala ostrovni biodiverzita. Na Zemi existuje více než 100 000 různě velkých ostrovů, které jsou domovem více než půl miliardy lidí. Plocha všech ostrovů zaujímá, pokud k ní připočteme i výsočné vody ostrovních států, šestinu celkové rozlohy naší planety. Izolovanost ostrovů dala nezdědka vzniknout endemickým a charakteristickým druhům planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů. Není divu, že 104 z celkem 218 oblastí, v nichž se soustřeďují endemické ptáčí druhy, se nachází na ostrovech. Téměř každé třetí „horké místo“ světové suchozemské biodiverzity neleží na pevnině. Jako „horké místo“ označujeme oblasti s vysokou druhovou bohatostí (počtem druhů), značným počtem endemitů a vysokým stupněm poškození původních biotopů lidskou činností. Vody v okolí tropických ostrovů hostí 12 z 18 dosud známých center mořského endemismu. Skutečnost, že se velká část ostrovní bioty (živé složky ekosystémů) vyvíjela ve specifickém prostředí, s sebou přináší její značnou zranitelnost vůči zásahům z vnějšího prostředí (disturbancím). Podle nejnovějších údajů známe na Zemi celkem 595 lokalit, v nichž se vyskytuje celá populace jednoho nebo více globálně ohrožených druhů flóry a fauny: 218 těchto ploch bychom našli na ostrovech či souostrovích. Více než 70 % savčích druhů, které od r. 1500 prokazatelně zcela vymizely, osídlovalo výlučně ostrovy. Kromě přímého pronásledování a velkoplošného ničení přírodních biotopů lidmi se na této smutné statistice podepsaly i záměrně vysazené či neúmyslně zavlečené nepůvodní invazní („vetřelecké“) organismy.

Delegáti doporučili konferenci smluvních stran přijmout nový tematický pracovní program, věnovaný právě ostrovni biodiverzitě, a to i přesto, že uvedenou problematiku plně pokrývají již existující programy, zaměřené na biologickou rozmanitost hlavních typů suchozemských a vodních ekosystémů. Mezi ostrovní státy totiž patří hospodářsky nejméně rozvinuté státy, ležící kupř. v karibské oblasti nebo v Tichém oceánu. Kromě úbytku biodiverzity se vlády některých malých ostrovních států cítí být bezprostředně ohrožené probíhající či očekávanou změnou podnebí, zejména zvyšováním hladiny moře.

Výsledky megaprojektu nejsou příznivé

Zasedání byly představeny předběžné výsledky rozsáhlého megavědeckého projektu *Hodnocení světového ekosystému na začátku tisíciletí*

(*Millennium Ecosystem Assessment, MA*). Jeho úkolem bylo zhodnotit schopnost globálního ekosystému (biosféry) poskytovat lidem i v blízké budoucnosti požadované ekosystémové statky a služby.

Ekosystémové statky jsou produkty, poskytované ekosystémy a využívané lidmi, jako je dřevo, potraviny nebo léčiva. Pojem ekosystémové služby se označují procesy a podmínky přírodních ekosystémů, které podporují činnost člověka a udržují existenci člověka na Zemi, jako je kupř. fotosyntéza, půdotvorné procesy či regulace chemického složení ovzduší.

Na řešení projektu, zahájeného v r. 2001, se podílelo na 700 vědců z 90 zemí, přičemž jen polovinu z nich tvoří přírodovědci. Druhá polovina sestávala z ekonomů, sociologů, systémových inženýrů, matematiků a odborníků na teorii řízení. Dalších více než 1000 odborníků ze 45 států recenzovalo výstupy projektu. K jakým výsledkům dospěli? Ani jeden ze čtyř propracovaných scénářů dalšího vývoje naší civilizace není bohužel pro globální biologickou rozmanitost příznivý. Jeden z nejuznávanějších ochranářských biologů současnosti, Prof. Shahid Naeem, který výsledky projektu představoval v Bangkoku, nemohl hýřit optimismem. Rozsah změn celosvětové biodiverzity, vyvolaných člověkem, bude i nadále pokračovat a v budoucnu se ještě urychlí. Ztráty biodiverzity již dnes přesahují přínosy ekosystémových služeb. Navíc činitelů, působících úbytek biodiverzity na všech jejích základních úrovních (geny/jedinci, populace/druhy, ekosystémy/krajina), je celá řada a intenzita jejich vlivu se mění. Pokud skutečně chceme dosáhnout vrcholnými politiky veřejně odsouhlaseného cíle, tedy do r. 2010 výrazně omezit nebo dokonce úplně zastavit rozsah a rychlost ubývání biologické rozmanitosti, nebude to možné způsobem až dosud uplatňovaným (*business as usual*).

Biodiverzita a změna podnebí

Úmluva o biologické rozmanitosti i její vědecký panel věnují v posledních letech zvýšenou pozornost vzájemným vztahům mezi biodiverzitou a probíhající a očekávanou změnou podnebí. Vstup Kjótského protokolu v platnost bezesporu představuje ve vývoji mezinárodní péče o životní prostředí významný mezník. Na druhou stranu právě jeho necitlivá realizace může znamenat pro ochranu celosvětové biodiverzity nemalou hrozbu. Některé státy mohou své závazky vyplývající z protokolu naplnit kupř. tím, že nahradí určité původní, druhově bohaté biotopy jako jsou mokřady monokulturami rychle rostoucích dřevin, aniž by přitom musely výrazněji omezit vypouštění skleníkových plynů do ovzduší. Delegáti SBSTTA se proto rozhodli ustavit pro přípravu nezbytných podkladů *ad hoc* odbornou skupinu expertů. Ta by měla navrhnout doporučení, podporující spolupráci států při ochraně biodiverzity a udržitelném využívání jejích složek, usílí omezit poškozování půd a rozšiřování pouští (desertifikaci) a zmírňování důsledků změny podnebí. Zaměřit se měla zejména na možné přizpůsobování se (adaptaci) ekosystémů i lidské civilizace klimatickým změnám.

Aby bylo možné kriticky na celosvětové úrovni vyhodnotit realizaci pracovních programů CBD, připravili experti návrh a odborné zdůvodnění konkrétních

vyčíslitelných cílů pro pracovní programy, věnované mořské a pobřežní biodiverzitě a vnitrozemským vodním ekosystémům. Stejně jako na předcházejících zasedáních SBSTTA a na 7. zasedání konference smluvních stran, uskutečněném 9. – 20. února 2004 v malajském Kuala Lumpuru, také v Bangkoku se znovu otevřel citlivý problém vyhlášení mořských rezervací, zejména těch s přísnou ochranou, v mezinárodních vodách, tedy na moři, které nepodléhá svrchovanosti žádného státu. O závažnosti zmiňované otázky nejlépe vypovídá skutečnost, že se jím muselo zabývat 59. zasedání Valného shromáždění OSN.

Shoda v indikátorech

Naopak pokud jde o indikátory biodiverzity, panovala mezi delegáty shoda. Po letech téměř nekonečných diskusí doporučila SBSTTA 7. zasedání konference smluvních stran CBD přijmout soubor indikátorů, který by měl být co nejdříve ověřen v praxi. Delegáti k němu v Bangkoku přidali další, hodnotící udržitelnost spotřeby lidské civilizace – *ekologickou stopu*.

Ekologickou stopou určitého člověka nebo lidské populace kupř. v obci, oblasti nebo státu chápeme celkovou rozlohu biologicky produktivní souše a vodní plochy, využívanou výhradně k zajištění zdrojů a asimilaci odpadů vytvářených jednotlivcem nebo danou lidské populací, a to při použití běžných technologií. Uvedený indikátor vlastně jedinou hodnotou vypovídá o udržitelnosti či neudržitelnosti rozvoje hodnoceného jedince, obce, státu nebo hospodářského odvětví.

Předpokládáme, že po ověření navržených indikátorů na objektivních údajích, nejlépe v podobě určitých časových řady, bude možné alespoň některé z nich využít při vyhodnocení již zmiňovaných cílů, vztahujících se k r. 2010.

Biodiverzita pro výživu

Mezi průřezová témata, prostupující všemi pracovními programy úmluvy, se nově zařadí i problematika biodiverzity, sloužící výživě lidí. Vědecký panel Úmluvy o biologické rozmanitosti rovněž podpořil další rozvoj Mezinárodní iniciativy na ochranu a udržitelné využívání půdní biodiverzity. Podle některých názorů mizí půda ve světě 13 – 80x rychleji než se vytváří.

V současnosti závisí alespoň částečně na domácích zvířatech nejméně dvě miliardy lidí, což představuje plnou třetinu obyvatelstva naší planety. Přitom osud 12% lidstva je doslova existenčně spojen se čtyřmi přežvýkavci – turem domácím (*Bos primigenius f. taurus*), jakem domácím (*Bos mutus f. grunniens*), ovci domácím (*Ovis ammon f. aries*) a kozou domácí (*Capra aegagrus f. hircus*). Z 14 700 známých druhů ptáků a savců bylo pro zemědělské účely až dosud domestikováno méně než 30 druhů: více než polovina světové produkce hospodářských zvířat připadá pouze na 14 druhů zmiňovaných obratlovců. Informace o tom, kolik plemen existuje v současnosti, se různí. Nejčastěji uváděný údaj hovoří o 4500 – 5000, jiný o 6379 plemenech. Z 300 000 druhů kvetoucích rostlin je jen 12 500 považovaných za jedlé. Na 200 z nich lidé významným způsobem využívají pro výrobu potravin. Přesto v současnosti více než tři čtvrtiny energie, získávané v potravě z rostlin, pocházejí přímo či

nepřímo jen z 12 typů rostlin (banány, fazole, kasava neboli maniok, kukuřice, proso, brambory, rýže, čirok, sójové boby, cukrová třtina, sladké brambory a pšenice).

Informační systém zatím nefunguje

Naplnit představu, že informační systém Úmluvy o biologické rozmanitosti (*Clearing-House Mechanism, CHM*) bude skutečným elektronickým, bezplatně přístupným tržištěm vědeckotechnických informací o biodiverzitě, se zatím nedaří. Zatímco ve většině vyspělých států se internet stal běžnou součástí života jejich obyvatel (v USA se 75 % připojení k internetu uskutečňuje z domácností, v ČR má již možnost využívat světovou síť každá třetí domácnost), stále ještě existují státy, kde spolehlivou elektronickou poštu nemají ani centrální vládní instituce. Situaci ztěžují i nevyjasněná autorská práva k některým údajům nebo skutečnost, že volně přístupné informace o biodiverzitě nejsou zpracovány v některém ze světových jazyků nebo ve standardní struktuře. Ale i některé státy, které se již k CHM připojily, se omezily jen na to, že pomocí zadarmo poskytnutého programového vybavení zprovozily pouze jedinou webovou stránku, bez možnosti dostat se k dalším údajům. Vzhledem k tomu, že se biologická rozmanitost významně mění v čase i prostoru, měly by smluvní strany, samozřejmě pod podmínkou zachování veškerých autorských práv, veřejně zpřístupnit data o biodiverzitě, získané dálkovým průzkumem Země, či jiné geoprostorové údaje.

Ožehavé biotechnologie

Podle očekávání nejbouřlivější debatu vyvolaly dva politicky ožehavé problémy. V názoru na jejich řešení se smluvní strany úmluvy rozdělily na několik táborů, zastávajících naprosto vyhraněná stanoviska, bez ohledu na naše současné znalosti. První se týká biotechnologií, označovaných zkratkou GURT. Technologie, řídicí rostlinné geny (*Genetic Use Restriction Technologies, GURT*) představují soubor biotechnologických postupů, při nichž se genetický materiál rostlin upraví tak, že zabráňuje jeho nepovolenému využití nebo využití znaků či vlastností s ním souvisejících. Jejich produktem jsou sice vysoce produktivní, ale současně sterilní plodiny. Tzv. technologie terminátora produkují rostliny, které se stávají po jedné vegetační sezóně sterilní. Rolníci tak nemohou tradičně použít část úrody obilí nebo kukuřice jako osivo pro příští sezónu, ale musejí si je každoročně kupovat u velkých biotechnologických firem. Naproti tomu jako verminátory označujeme rostliny, produkované tzv. „technologii zrádce“, u nichž některé žádoucí procesy jako je právě produkce semen začnou probíhat teprve tehdy, když se do jejich organismu dostanou určité agrochemikálie: ty obvykle vyrábí stejná firma, která prodává vlastní rostliny.

Spíše z určité setrvačnosti nespádají otázky, související s GURT, do náplně Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti. Zatímco státy s rozvinutým zemědělstvím jako je Kanada, Austrálie či Nový Zéland a také představitelé průmyslu zastávají názor, že GURT mohou podstatně zvýšit světovou úrodu zemědělských plodin, zejména rozvojové země jsou pro zákaz GURT, dokud se jednoznačně neprokáže,

že nemají negativní dopad na jejich zemědělství. Představitelé Evropské unie (EU) prosazovali kompromisní stanovisko, že jak možné důsledky GURT pro biologickou rozmanitost, tak jejich sociálně-ekonomické dopady by měly být pečlivě posuzovány případ od případu. Protože se v otázce těchto technologií regulujících rostlinné geny nepodařilo dosáhnout shody, bude se uvedenou politickou otázkou zabývat pracovní skupina CBD pro tradiční znalost biodiverzity a práva domorodých a místních společenství.

Diskutabilní dotace

Obdobným způsobem skončila diskuse, zaměřená na dotace, dlouhodobě poškozující jak životní prostředí, tak hospodářství jednotlivých států. Jedná se zejména o státní subvence do zemědělské výroby, těžby a spalování fosilních paliv, silniční dopravy, spotřeby pitné a užitkové vody a rybolovu.

Podle střízlivých odhadů činí objem zmiňovaných dotací v celosvětovém měřítku 1,5 bilionu USD (35,1 bilionů Kč) a v některých případech dokonce převyšují tržní hodnotu zboží, jehož získávání podporují. Již delší dobu překračují globální subvence do rybolovu tržní hodnotu ulovených ryb a dalších mořských živočichů. Každý občan USA ročně zaplatí na daních přinejmenším 2000 USD (46 800 Kč) na úhradu těchto subvencí: téměř stejnou částku vynaloží na nákup spotřebního zboží a na omezování škod, způsobených ničením životního prostředí.

Otázka dotací proti sobě postavila rozvinuté a rozvojové země. Zejména EU je opakovaně kritizována zeměmi Jihu za svou Společnou zemědělskou politiku (*Common Agricultural Policy, CAP*), jejíž reforma od přímých plateb do zemědělské výroby k výrazné podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství postupuje jen pomalu.

Posílit odborný charakter SBSTTA

Jak ale zvýšit požadovaný odborný charakter SBSTTA? V lednu 2005 se uskutečnila v Paříži pod záštitou francouzského prezidenta a OSN dlouho očekávaná konference *Biodiverzita: věda a řízení*. Její účastníci mj. doporučili, aby byl v rámci OSN ustaven pro Úmluvu o biologické rozmanitosti nezávislý sbor vědců, který by sledoval a vyhodnocoval stav, změny a vývojové trendy globální biodiverzity. Určitým vzorem pro obdobné uspořádání zůstává Mezivládní panel o změně klimatu (*Intergovernmental Panel on Climate Change*). Ten tvoří odborníci, jmenovaní jednotlivými vládami, ale působící mimo Rámcovou úmluvu OSN o změně klimatu (*United Nations Framework Convention on Climate Change*). Většina smluvních stran CBD se v Bangkoku přiklonila k myšlence rozumným způsobem posílit vědeckotechnický charakter SBSTTA než vytvářet nové, bezpochyby nákladné instituce.

Doporučení SBSTTA budou postoupena k projednání konferenci smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, jejíž zasedání je plánováno na první pololetí r. 2006 do Brazílie. Příští, v pořadí již 11. zasedání SBSTTA se uskuteční začátkem prosince 2005, opět v Montrealu.

**RNDr. Jan Plesník, CSc.,
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR**

Třetí zasedání pracovní skupiny Úmluvy o biologické rozmanitosti pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich

Třetí zasedání pracovní skupiny pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich (WG on ABS-3) se uskutečnilo v Bangkoku, Thajsko, 14. – 18. 2. 2005.

Zabývalo se otázkou mezinárodního režimu v přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich a dalšími souvisejícími záležitostmi. Shrnulo dosavadní zkušenosti v dané oblasti, vyzvalo k doplnění zpracovaných návrhů a doporučení, které poslouží jako základ pro čtvrté zasedání pracovní skupiny (Španělsko, březen 2006). Odhalilo složitost daného procesu, jež si vyžádá zřejmě několikaletá jednání.

Jeden z hlavních cílů

Přístup ke genetickým zdrojům a spravedlivé rozdělování přínosů z nich představuje jeden ze tří hlavních cílů Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD). Této otázky se týká článek 15, 16 (3) a 19 (1) a (2), dále pak s ní souvisí článek 8 (j), pojednávající o tradičních znalostech a praktikách domorodých obyvatel a lokálních komunit. V návaznosti na uvedené články Úmluvy se souvisejícími záležitostmi zabývalo druhé, třetí, čtvrté, páté, šesté a sedmé zasedání Konference smluvních stran. Páté zasedání ustavilo pracovní skupinu pro přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich (Ad hoc Open-ended Working Group on Access and Benefit-sharing – ABS WG). Ta na svém prvním zasedání v Bonnu v r. 2001 připravila text tzv. Bonnských směrnic (Bonn Guidelines), jež definují základní pojmy a dávají doporučení k řešení daných záležitostí na úrovni jednotlivých států; představují však právně nezávazný dokument. Bonnské směrnice byly přijaty na šestém zasedání Konference smluvních stran CBD (Haag, 2002). ABS WG na svém druhém zasedání (Montreal, 2003) přijala doporučení týkající se poměrně širokého spektra záležitostí, včetně zkušeností s implementací Bonnských směrnic, používaných termínů či zvyšování odbornosti v dané oblasti. Nedospěla však k jednoznačnému doporučení pro sedmé zasedání Konference smluvních stran. Proto toto zasedání svým rozhodnutím VII/19 doporučilo, aby se třetí zasedání WG (ABS-3) zabývalo především otázkou mezinárodního režimu v přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů a dalšími souvisejícími záležitostmi. Toto doporučení bylo podloženo i závěry zasedání Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD, Johannesburg, 2002), které v přijatém Implementačním plánu požaduje jednání v rámci CBD o mezinárodním režimu, jež by zaručil spravedlivé a rovnoměrné rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetic-



Cassia fistula – thajská národní květina

kých zdrojů, vycházející z Bonnských směrnic.

Třetí zasedání pracovní skupiny ABS-3 se konalo ve dnech 14. – 18. února 2005 v Bangkoku. Navazovalo na desáté zasedání Poradního orgánu pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA-10 – viz předchozí článek v tomto čísle, pozn. red.). Sestávalo z plenárních jednání a paralelních skupinách. V rámci Evropské unie probíhala předcházející přípravná jednání v Bruselu a každodenní koordinační schůzky členských států v místě jednání.

Plenární jednání

Zasedání zahájil v pondělí 14. 2. 2005 zástupce generálního sekretáře Ministerstva přírodních zdrojů a životního prostředí Malajsie Suboh Mohd Yassin v zastoupení ministra – předsedajícího sedmého zasedání Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti (COP-7, Kuala Lumpur, 2004). Následoval projev ministra přírodních zdrojů a životního prostředí Thajska Suwit Khunkitti, který byl zvolen předsedajícím zasedání ABS-3. V úvodních projevech se dále vystřídali: H. Zedan, výkonný tajemník CBD a N. Rotich, v zastoupení výkonného ředitele UNEP K. Töpfera. V plenárním zasedání dále vystoupili zástupci jednotlivých regionálních skupin, mezinárodních (FAO, Mezinárodní organizace pro duševní vlastnictví – WIPO, Mezinárodní úmluva pro ochranu nových odrůd rostlin – UPOV, Světové obchodní organizace – WTO) a nevládních organizací a dalších seskupení (IIFB, Third World Network, International Chamber of Commerce). Na návrh EU (podpořené Etiopií a Kanadou) došlo ke změně programu – prodloužení plenárního zasedání do odpoledních hodin, k projednání připravených materiálů týkajících se mezinárodního režimu v oblasti ABS za účasti všech delegací.

Jedním z důležitých bodů plenárního zasedání byla zpráva o implementaci Bonnských směrnic. EU a několik dalších delegací považují Bonnské směrnice za základ pro dojednávání mezinárodního režim v oblasti ABS. Někteří poukázali na další důležitý výchozí dokument – Mezinárodní smlouvu o rostlinných genetických zdrojích pro výživu a zemědělství FAO.

Na závěrečném plenárním zasedání v pátek 18. 2. 2005 v odpoledních hodinách byla přijata doporučení

z jednání obou pracovních skupin, celková zpráva ze zasedání ABS-3 (reportér Alexander Šestjakov, Ruská federace) a přednesena závěrečná hodnocení představiteli regionálních skupin, mezinárodních a nevládních organizací a dalších zastoupených skupin.

Jednání pracovních skupin

Od úterý až do větší části pátečního dopoledne probíhala jednání ve dvou pracovních skupinách – WG I a WG II. První pracovní skupině předsedala Namibie (Sem Taujondjo Shikongo) a Austrálie (Geoff Burton), druhé skupině pak Norsko (Birthe Ivars) a Kuba (Orlando Rey Santos). Na programu WG I byl mezinárodní režim ABS. Program WG II zahrnoval: užívání termínů a definic, mezinárodní certifikát původu či zdroje, otázky předběžného souhlasu (PIC) smluvní strany poskytující genetické zdroje a vzájemně dohodnuté podmínky (MAT), na jejichž základě je možno poskytnout přístup ke genetickým zdrojům, otázky indikátorů pro oblast přístupu ke genetickým zdrojům a zejména pak pro rovnoměrné rozdělování přínosů.

WG I na svých jednáních zahájila proces týkající se podstaty, obsahu, cílů a hlavních prvků mezinárodního režimu v oblasti ABS. Shrнула existující názory na tento mezinárodní režim a doporučila jejich dopracování čtvrtým zasedáním pracovní skupiny s tím, že vyzvala smluvní strany Úmluvy, jejich vládní instituce, původní a domorodé komunity, mezinárodní organizace a další zainteresované skupiny k jejich doplnění a okomentování, a zaslání názorů sekretariátu CBD, a to nejpozději tři měsíce před ABS-4. Tyto návrhy by měly být rovněž projednány pracovní skupinou ustavenou k článku 8 (j). Dále vyzvala všechny zainteresované skupiny k doplnění analýzy dosavadních přijatých opatření na národní, regionální i mezinárodní úrovni dle vypracované matrice. Zároveň vyzvala smluvní strany CBD k uspořádání regionálních a dalších seminářů, které by přispěly k naplnění navržených doporučení v období před zasedáním ABS-4.

WG II doporučila následující postup v projednávání oblastech:

Používání termínů

Vzhledem k tomu, že pouze některé smluvní strany předložily informaci o existujících definicích a termínech na úrovni těchto států, WG doporučila pokračovat v tomto procesu a v předkládání eventuelních návrhů na další, doplňující termíny. Sekretariát CBD je žádán o sestavení slovníku existujících definic a termínů tak, aby byl k dispozici pro jednání ABS-4.

Certifikát původu/zdroje

Pracovní skupina doporučila, aby takovýto certifikát se stal součástí mezinárodního režimu v oblasti ABS. Vyzývá smluvní strany a zainteresované skupiny, především soukromý sektor, aby pracovaly na dalších studiích a projektech týkajících se mezinárodního certifikátu, jeho charakteru a vlastností, ale i rozboru nákladů spojených s jeho eventuálním

zavedením. Takto získané poznatky by se měly stát předmětem jednání ABS-4.

Předběžný souhlas s přístupem ke genetickým zdrojům (PIC), vzájemně dohodnuté podmínky (MAT)

Pracovní skupina zkonstatovala, že v dané oblasti je situace v různých smluvních stranách značně rozdílná. Doporučuje zahájit či pokračovat (dle konkrétní situace) v implementaci Bonnských směrnic, zvážit zahrnutí původu či zdroje genetického materiálu do žádostí o udělování patentů a analyzovat efektivnost, praktickou proveditelnost a náklady spojené s uplatňováním PIC a MAT. Sekretariát CBD požádala, aby příslušné informace dal na vědomí prostřednictvím informačního systému Úmluvy a získané poznatky předal mezinárodním organizacím, zabývajícím se touto tematikou, tj. především FAO, UNEP, UPOV, WIPO, WTO a Konferenci OSN o obchodu a rozvoji.

Indikátory pro oblast ABS

Přestože indikátory jsou v dané oblasti potřebné, bylo dosud předloženo velmi málo návrhů vhodných pro rozdělování výnosů z genetických zdrojů a pro dosažení cíle zastavení ztrát biologické rozmanitosti do r. 2010. Proto WG požaduje, aby sekretariát CBD pokračoval ve shromažďování dalších návrhů, které by byly základem pro jednání ABS-4.

Charakteristika jednání a další proces

Zasedání se zúčastnilo na 500 zástupců států, mezinárodních i nevládních organizací, domorodých skupin obyvatel, průmyslu, vědecké sféry a dalších zainteresovaných skupin. Jednání ukázala na složitost řešení otázek spojených s třetím hlavním cílem CBD. V jeho průběhu byla vyslovena i určitá paralela s procesem přijímání Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti a prognóza, že dojednávání mezinárodního režimu v oblasti ABS si vyžádá celé desetiletí.

Příští zasedání pracovní skupiny – ABS-4 se má uskutečnit v březnu 2006 ve Španělsku, v návaznosti na čtvrté zasedání pracovní skupiny k článku 8 (j) CBD. V mezičase by měla probíhat přípravná jednání, především regionálního charakteru. Návrhy na některá jednání byla již na zasedání přednesena.

Vlastní jednání doplnily četné *doprovodné akce* v době přestávky, často probíhající paralelně a zaměřené na podrobnější informace v jednotlivých projednávaných tematických okruzích. Zapojily se do nich mnohé odborné a nevládní organizace, ale i soukromý sektor, mezi nimi zejména IUCN, WIPO, Edmonds Institute, Third World Network a Tebteba Foundation. Předneseny byly rovněž výsledky z některých regionálních seminářů s příslušným tematickým zaměřením. EU uspořádala pro členské státy seminář seznamující s projektem na informační systém v oblasti ABS (návrhem pověřen IUCN).

**Ing. Milena Roudná, CSc.,
odbor globálních vztahů MŽP**

Aktuální stav legislativy odpadového hospodářství

Vzhledem k tomu, že především z důvodu harmonizace právní úpravy odpadového hospodářství s novými právními předpisy Evropských společenství bylo nutné v poměrně krátké době opakovaně novelizovat zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a následně podzákonné právní předpisy, došlo k většímu počtu změn v právní úpravě této oblasti. Pro usnadnění orientace připravil legislativní odbor MŽP následující přehled právních předpisů a jejich změn, odrážející aktuální stav této legislativy.

Přehled platných právních předpisů OH a jejich změn:

1) zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), zákona č. 275/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti se zrušením okresních úřadů, zákona č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, zákona č. 188/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 167/2004 Sb., o živnostenském podnikání a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 317/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých dalších zákonů (zákon o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 7/2005 Sb., kterým se mění zákon o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Úplné znění zákona o odpadech vyšlo ve Sbírce zákonů, částce 33/2005 Sb., jako zákon č. 106/2005 Sb. s účinností dnem 8. 3. 2005.

Hlavní změny zákona provedené jednotlivými novelami a jejich účinnost:

1. Zákonem č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech) byly provedeny změny, které se týkaly především plánů odpadového hospodářství a účinnosti některých ustanovení zákona. Vzhledem k tomu, že zároveň s novým zákonem o odpadech vstoupil dnem 1. 1. 2002 v účinnost i zákon o obalech, který v části čtvrté stanoví změny zákona o odpadech, je nový zákon

o odpadech účinný od 1. 1. 2002 ve své novelizované podobě.

2. Zákonem č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) s účinností od 1. ledna 2003 byl novelizován § 82 – Společná ustanovení, do kterého byl doplněn odst. 2 ve znění:

(2) Souhlas k provozování zařízení podle § 14 odst. 1, § 16 odst. 3 a vyjádření podle § 79 odst. 5 písm. b) až e) se nevydají podle tohoto zákona, pokud je jejich vydání nahrazeno postupem v řízení o vydání integrovaného povolení podle zákona o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci). Ostatní ustanovení zákona o odpadech tím nejsou dotčena. Ustanovení nového odstavce 2 § 82 zákona o odpadech se týká zařízení k nakládání s odpady, která jsou uvedena v příloze č. 1 zákona o integrované prevenci.

3. Zákonem č. 275/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., byly s účinností dnem 1. ledna 2003 zavedeny do zákona o odpadech vedle poplatku podle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích (stanoveného v § 84 zákona o odpadech změnou zákona o místních poplatcích) dvě další možné platby za komunální odpad. V současné době mají tedy obce možnost volit mezi třemi různými způsoby platby za KO, a to:

- a) úhrada za shromažďování, sběr, přepravu, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů od fyzických osob na základě smlouvy (podle § 17 odst. 5 zákona o odpadech ve znění zákona č. 275/2002 Sb.)
- b) poplatek za komunální odpad (dále jen „poplatek“) vznikající na jejím území (podle § 17 a) zákona o odpadech ve znění zákona č. 275/2002 Sb.)
- c) poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů (stanovený v § 84 zákona o odpadech změnou zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů).

Původní znění všech ostatních ustanovení zákona č. 185/2001 Sb., týkajících se nakládání s komunálním odpadem a poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů, zůstávají nezměněna.

4. Zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti se zrušením okresních

úřadů, byl s účinností od 1. 1. 2003 řešen převod výkonu státní správy z okresních úřadů na krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Působnost ostatních orgánů státní správy zůstala nezměněna.

5. Zákonem č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, byla zrušena část čtrnáctá zákona o odpadech (změna zákona o chemických látkách a přípravcích).

6. Zákonem č. 188/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, byla s účinností dnem 23. dubna 2004 transponována směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/53/ES ze dne 18. září 2000 o vozidlech s ukončenou životností, jejímž gestorem je Ministerstvo životního prostředí, a s účinností dnem vstupu smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii v platnost (1. 5. 2004) provedena adaptace na nařízení Rady (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o jejich kontrole. V souvislosti s touto úpravou byl změněn celý § 77 – působnost celních orgánů.

Dalšími důležitými změnami podle tohoto zákona jsou:

- a) vyloučení vytěžených zemin a hlušin, včetně sedimentů ze dna říčních toků a vodních nádrží, splňují-li limity obsahů škodlivin pro jejich využití k zavalení podzemních prostor a k úpravám terénu stanovené vyhláškou, z působnosti zákona o odpadech,
- b) souhlas k provozování skládek ostatních a nebezpečných odpadů bude udělován nejvýše na 4 roky,
- c) zavedení institutu plánu úprav skládky, v souladu s nímž bude možné provozovat skládky, které nevyhovují nově stanoveným technickým požadavkům na skládky ještě do 16. července 2009 v souladu s článkem 14 směrnice 1999/31/ES. Odpovídající ustanovení zákona je formulováno v přechodných ustanoveních této novely. Obsah plánu úprav skládky je obsažen ve vyhlášce č. 41/2005 Sb.,
- d) úpravy § 49 až 51 jsou zaměřeny na vyšší ochranu prostředků uložených jako finanční rezerva na následnou péči o skládku po jejím uzavření,
- e) upřesnění definice komunálního odpadu jeho vymezením pouze na skupinu 20 Katalogu odpadů, bylo nutné především proto, aby nebylo ztěžováno nakládání s tímto odpadem obcím,
- f) upřesnění některých ustanovení § 38, týkajícího se zpětného odběru některých výrobků.

7. Zákonem č. 167/2004 Sb., o živnostenském podnikání, bylo s účinností od 1. 5. 2004 vypuštěno vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností k podnikání v oblasti nakládání s odpady pro potřeby živnostenského úřadu.

8. Změny zákonem č. 317/2004 Sb., kterým se s účinností od 27. 5. 2004 mění kromě několika dalších zákonů i zákon o odpadech, se týkají především využití kalů na zemědělské půdě (změna § 33 odst. 1 a 2) a v souvislosti s tím kompetence Ministerstva zemědělství (§ 73) a touto novelou nově do zákona o odpadech zavedeného orgánu veřejné

správy – Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (nové písm. e) v § 71 a nový § 73a), v jehož kompetenci je provádět kontrolu dodržování povinností při používání upravených kalů na zemědělské půdě a sankce za porušení těchto povinností ukládat podle zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění zákona č. 308/2000 Sb., zákona č. 147/2002 Sb. a zákona č. 317/2004 Sb.

9. Zákonem č. 7/2005 Sb., kterým se s účinností od 6. 1. 2005 mění zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, byla především transponována směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/96/ES ze dne 27. ledna 2003 o odpadních elektrických a elektronických zařízeních, směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2003/108/ES ze dne 8. prosince 2003, která mění tuto směrnici, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/95/ES ze dne 27. ledna 2003 o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních. Většina ustanovení k elektrozařízením a elektroodpadu je účinná dnem 13. srpna 2005. Dalšími důležitými změnami provedenými tímto zákonem jsou především úpravy vymáhání poplatků za ukládání odpadů na skládku a úpravy příjemce finanční částky z pokut uložených obci jako původci komunálního odpadu.

2) Platné prováděcí předpisy k zákonu o odpadech:

1. vyhláška č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, ve znění vyhlášky č. 502/2004 Sb.

2. vyhláška č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů), ve znění vyhlášky č. 503/2004 Sb.

3. vyhláška č. 382/2001 Sb., o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě, ve znění vyhlášky č. 504/2004 Sb.

4. vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění vyhlášky č. 41/2005 Sb.

5. vyhláška č. 384/2001 Sb., o nakládání s PCB

6. vyhláška č. 237/2002 Sb., o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků, ve znění vyhlášky č. 505/2004 Sb.

7. Nařízení vlády č. 197/2003 Sb., o Plánu odpadového hospodářství České republiky

Změny vyhlášek k zákonu o odpadech

V souvislosti se změnami zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o odpadech“), především zákonem č. 320/2002 Sb. a zákonem č. 188/2004 Sb., byly provedeny i odpovídající změny v příslušných prováděcích právních předpisech. Změny

byly provedeny nejen na základě nových zmocnění zákona, ale i úpravy spojené s převedením kompetencí ze zrušených okresních úřadů na jiné správní úřady, stanovené zákonem č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti se zrušením okresních úřadů, které dosud nebyly v prováděcích předpisech zohledněny; zároveň byly provedeny opravy některých formálních chyb a drobných nedostatků, které v praxi způsobovaly výkladové nejasnosti.

Změnové vyhlášky byly zveřejněny ve Sbírce zákonů, částka 175, ročník 2004 pod č. 502/2004 Sb. až 505/2004 Sb. s účinností dnem 1. října 2004. Změnová vyhláška č. 41/2005 Sb. byla zveřejněna ve Sbírce zákonů v částce 9/2005 s účinností dnem 1. 2. 2005.

Pouze formální a z hlediska dopadů na praxi bezvýznamné jsou změny vyhlášek č. 376/2001 Sb. a vyhlášky č. 382/2001 Sb. Významnější je změna vyhlášky č. 237/2002 Sb., a nejrozsáhlejší a významné pro praktické nakládání s odpady jsou změny vyhlášky č. 381/2001 Sb. a č. 383/2001 Sb.:

1. Vyhláškou č. **502/2004 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. **376/2001 Sb.**, o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, jsou napraveny některé drobné formální chyby v původním znění vyhlášky.

2. Změny dosavadního znění vyhlášky č. **382/2001 Sb.**, o podmínkách použití upravených kalů na zemědělské půdě, vyhláškou č. **504/2004 Sb.**, byly provedeny výlučně z důvodů nutnosti zapracovat změny vyplývající ze změn stanovených zákonem č. **320/2002 Sb.**, o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti se zrušením okresních úřadů.

3. Významnějších změn doznala vyhláška č. **237/2002 Sb.**, o podrobnostech způsobu provedení zpětného odběru některých výrobků, ve znění vyhlášky č. **505/2004 Sb.**

Změny stávající vyhlášky reagují na změnu znění některých ustanovení § 38 zákona o odpadech – Zpětný odběr některých výrobků, zákonem č. 188/2004 Sb.

Úprava znění § 1 odst. 4 vyhlášky je upřesnění ustanovení nového odstavce 8 v § 38 zákona o odpadech, který stanoví, že zpětně odebraný výrobek se stává odpadem ve chvíli předání osobě oprávněné k jeho využití nebo odstranění. Odst. 4 v § 1 vyhlášky dále stanoví, že na nakládání s odpady, které se ze zpětně odebraných použitých výrobků staly předáním provozovateli zařízení k jejich využití nebo odstranění, se vztahují povinnosti stanovené pro nakládání s odpady obecně zákonem o odpadech a jeho prováděcími předpisy.

Druhá změna vyhlášky o podrobnostech provedení zpětného odběru některých výrobků (vypuštění § 2 vyhlášky) je reakcí na vypuštění druhé věty odst. 7 v § 38 zákona, kterým bylo stanoveno, jakými způsoby splní povinná osoba ke zpětnému odběru některých výrobků (dovozce a výrobce výrobků) své povin-

nosti. Podle tohoto ustanovení mohla povinná osoba zajišťovat zpětný odběr pouze těmito dvěma způsoby – tedy buď samostatně, nebo smluvním přenesením povinnosti na některou z osob, které uvádějí výrobek do oběhu, tzn. na některého z distributorů výrobku nebo na posledního prodejce. Jiné možnosti zákon nepřipouštěl. Zrušením ustanovení 2. věty § 38 odst. 7 byla povinným osobám podle § 38 odst. 2 zákona ponechána naprostá volnost při volbě způsobu, kterými splní svou povinnost zpětně odebírat od spotřebitelů použité výrobky stanovené v § 38 odst. 1 zákona.

4. Změny **vyhlášky č. 381/2001 Sb.**, kterou se stanoví Katalog odpadů, seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů (Katalog odpadů) **vyhláškou č. 503/2004 Sb.** jsou v podstatě trojího druhu:

A) úpravy spojené s adaptací naší právní úpravy přeshraničního pohybu odpadů na nařízení (EHS) č. 259/93 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o jejich kontrole, ve znění pozdějších předpisů, a na předpisy s ním související (adaptaci jako takovou vyžaduje pouze citované nařízení, předpisy s ním související budou přímo aplikovatelné a bezprostředně účinné bez nutnosti legislativních opatření českého zákonodárce).

V souladu s principy adaptace legislativní úpravy přeshraničního pohybu odpadů na citované nařízení a na předpisy s ním související bylo nutné z vyhlášky vypustit původní § 5 až 8 a přílohy č. 3 až 10. Přílohami vyhlášky jsou tedy nadále kromě Katalogu odpadů (příloha č. 1) a Seznamu nebezpečných odpadů (příloha č. 2) příloha č. 3 – Podrobnosti o dokladech doprovázejících přeshraniční přepravu odpadů a nově zařazená příloha č. 4 – Vzor potvrzení o převzetí kauce. Vypuštění odpovídajících částí i z názvu vyhlášky však bohužel odporuje Legislativním pravidlům vlády, která nepřipouštějí změnu názvu právního předpisu při jeho novelizaci, takže název této vyhlášky se stal zavádějícím.

B) změny vyhlášky č. 381/2001 Sb. dotýkající se způsobu zařazování odpadů podle druhů a kategorií odpadů a příloh č. 1 a 2 (Katalog a Seznam nebezpečných odpadů). Jsou to:

a) Změna ustanovení § 2 odst. 4, kterou se zjednodušuje nakládání s odpadem podobným komunálnímu odpadu z nevýrobní činnosti (z úřadů, škol, kanceláří apod.) právníků osob a fyzických osob oprávněných k podnikání v případě, že se nezapojí na základě písemné smlouvy do systému obce pro nakládání s komunálním odpadem podle § 17 odst. 5 zákona o odpadech.

b) Změny příloh č. 1 a č. 2 vyhlášky, tj. v Katalogu odpadů a Seznamu nebezpečných odpadů, jsou většinou pouhými opravami překlepů v některých katalogových číslech. Významná je především změna kategorie odpadů léčiv katalogových čísel 18 01 09, 18 02 08 a 20 01 32 na kategorii nebezpečný odpad, provedená na základě notifikace příslušným orgánem EU, kterou bylo

vyhověno žádosti Ministerstva životního prostředí a Ministerstva zdravotnictví ČR o přiřazení kategorie „nebezpečný odpad“ všem odpadním a nepoužitelným léčivům (nejen cytostatikům jako dosud) a u uvedených katalogových čísel bylo tedy doplněno označení kategorie nebezpečný odpad, tj. „*“.

- c) Mezi významnější změny vyhlášky č. 381/2001 Sb., patří i vypuštění katalogových čísel odpadů 10 12 11, 17 03 01, 18 01 03, 18 01 06 – 18 02 02 a celé podskupiny odpadů 19 03 – Stabilizované/solidifikované odpady z přílohy č. 2, tj. ze Seznamu nebezpečných odpadů, která prakticky znamená, že tyto odpady nemusí být vždy považovány za odpady nebezpečné, tj. kategorie nebezpečný odpad je jim přiřazována v souladu s § 6 odst. 1 písm. b) a c) zákona o odpadech a je možné s nimi nakládat podle výsledku hodnocení jejich nebezpečných vlastností pověřenou osobou a podle tohoto hodnocení je také zařazovat pod katalogové číslo stejného druhu odpadu označeného nebo neoznačeného jako odpad nebezpečný, podle toho, zda mají nebo nemají některou nebo některé z nebezpečných vlastností odpadů.

5. **Vyhláška č. 41/2005 Sb.**, kterou se mění **vyhláška č. 383/2001 Sb.**, o podrobnostech nakládání s odpady stanoví na základě zmocnění zákona

č. 188/2004 Sb., kterým se mění zákon o odpadech touto vyhláškou především technické požadavky tímto zákonem transponovaných směrnic nebo jejich částí, které dosud platným zákonem o odpadech nebyly dostatečně pokryty. Jedná se především o požadavky na nakládání s autovraky, včetně vedení jejich evidence a ohlašování odpadů z nich vznikajících a zařízení je zpracovávajících v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2000/53/ES ze dne 18. září 2000 o vozidlech s ukončenou životností, dále potom o některé požadavky Rozhodnutí Rady 2003/33/ES, kterým se stanoví kritéria a postupy pro přijímání odpadů na skládkách podle článku 16 směrnice 1999/31/ES a její přílohy II, dosud netransponovaný požadavek článku 14 této směrnice (plán úprav skládky) a požadavky při ukládání odpadu z azbestu, požadavky na monitorování složek životního prostředí v souvislosti s výrobou oxidu titaničitého, stanovené směrnicemi č. 78/176/EHS a 82/883/EHS a požadavky směrnice 75/442/EHS o odpadech na registraci dopravců odpadů příslušným orgánem veřejné správy. Dále vyhláška doplňuje ustanovení umožňující kontrolu nebo provádění již dříve transponovaných požadavků směrnic, např. obsah dokladu osvědčujícího splnění zákazu dovozu baterií a akumulátorů s nadlimitním obsahem rtuti (daný směrnicí 91/157/EHS a 98/101/EHS).

(odbor legislativy MŽP)

Kancelářský odpad třídí i ministerští úředníci

Zhruba 45 % komunálního odpadu, který v roce 2004 zaměstnanci Ministerstva životního prostředí vyprodukovali při své práci, skončilo u recyklačních firem. Ze 68 tun vyprodukovaného odpadu ministerští úředníci vytrídili 30,5 tuny.

Na MŽP se běžně třídí zejména papír, plasty, sklo a hliník. Z 68 tun odpadu, které zde vznikly během roku 2004, předalo MŽP k recyklaci 24 tun sběrového papíru, cca 3,5 tuny skla a 3 tuny plastů. Hliníku se vytrídilo 50 kilogramů. Úředníci MŽP tedy vytrídili zhruba 45 procent odpadu.

„Procento vytríděných odpadů stále ještě nedosahuje hodnot, jaké bychom chtěli,“ říká ředitel úřadu ministerstva Miroslav Jandura. Podle něj bude třeba ještě větší pozornost věnovat práci se zaměstnanci. V současné době je ekologicky šetrné chování na pracovišti součástí vstupního školení pro každého nově nastupujícího zaměstnance. „Pokusíme se najít i další možnosti, jak své kolegyně a kolegy oslovit a motivovat k tomu, aby chránili životní prostředí i při své vlastní práci,“ dodává ředitel odboru vnějších vztahů MŽP Jakub Kašpar.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Zelená stuha pro Vesnici roku 2005 má záštitu ministra životního prostředí

Na celostátním setkání Spolku pro obnovu venkova v Senátu v dubnu roku 2005 ministr životního prostředí Libor Ambrozek oznámil, že jménem resortu převzal záštitu nad oceněním „Zelená stuha“, které je určeno obcím v rámci soutěže Vesnice roku.

Soutěž Vesnice roku letos proběhne již po jedenácté v rámci Programu obnovy venkova, který koordinuje Ministerstvo pro místní rozvoj. Ministr Ambrozek přebírá záštitu nad jedním z ocenění, která jsou Vesnicím roku v rámci soutěže udělena. Tím je Zelená stuha, kterou dostává obec „za příkladnou péči o zeleň a životní prostředí“.

V loňském ročníku získaly Zelenou stuhu obce Dražič (Jihočeský kraj), Bantice (Jihomoravský

kraj), Šabina (Karlovarský kraj), Holovousy (Královéhradecký kraj), Dlouhá Loučka (Olomoucký kraj), Písečná (Pardubický kraj), Přívětice (Plzeňský kraj), Chorušice (Středočeský kraj), Bratřice (Vysocina) a Mysločovice (Zlínský kraj). V Ústeckém, Libereckém a Moravskoslezském kraji v roce 2004 Zelená stuha udělena nebyla.

(z materiálů tiskového oddělení MŽP)

Další informace:

<http://vesniceroku.obce.cz>
<http://www.isu.cz/pov>
<http://forum.isu.cz/spov>
<http://www.mmr.cz>

Retenční schopnost české krajiny

Problematika retenční schopnosti české krajiny jako relevantního faktoru v hydrologickém cyklu je v dlouhodobé pozornosti odborníků. Průběh a následky velkých povodní v letech 1997 a 2002 zvýšily v Evropě pozornost i zainteresovaných orgánů státní správy.

Zájem povzbudily i zveřejněné úvahy klimatologů o tom, že skleníkové plyny způsobují ve střední Evropě častější střídání extrémních projevů počasí (vydatné srážky – období sucha). Přitom ze zdravotnických statistických rozborů [1] vyplývá, že pro Evropany představují záplavy (říční i příbojové) větší riziko než ostatní typy přírodních katastrof (zemětřesení, vzdušné smrště, lesní požáry), které dominují na ostatních kontinentech.

Vymezení pojmu

Retenční (vsakovací) schopnost krajiny je schopnost krajiny – a půdy jmenovitě – relativně dlouhou dobu zadržovat vodu z atmosférických srážek a postupně ji uvolňovat povrchovým a podzemním odtokem. Retence ovlivňuje množství a kvalitu vody v obou typech odtoků a velikost eroze půdy. Vodní režim ekosystémů je primárně závislý na velikosti atmosférických srážek, sekundárně na spotřebě vody krajinou (tzv. sumární výpar ITE, tj.: Intercepce + Transpirace + Evaporace z půdy) a změnách zásoby vody v půdě. Retence závisí v dané lokalitě na aktuálním stavu půdy a je v této souvislosti funkcí typu vegetačního pokryvu a aplikovaných agrotechnických či lesnických postupů.

Pro oblast zemědělské výroby neexistují v současnosti dostatečné a spolehlivé empirické údaje, které by umožňovaly kvantifikovat vliv různých agrotechnických postupů na retenci a průtoky (viz blíže [3], s. 89 – 92, 126 – 127.)

Podstatně výraznějšího posunu znalostí bylo dosaženo v oblasti lesního hospodářství. Po 2. světové válce byl v ČR zahájen lesnický vodohospodářský výzkum v oblasti Moravskoslezských Beskyd. Zde je v nepřerušené řadě od roku 1953 dodnes studována problematika „les a voda“ ve dvou plně lesnatých dílčích povodích (povodí Malá Ráztoka s původními převážně bukovými porosty, povodí Červík s původním dominantním smrkem). Řada cenných poznatků z těchto stacionářů a z dalších lokalit je shrnuta např. v publikaci [4]. V kontextu povodňové problematiky jsou relevantní zejména tato zjištění:

A/ Povrchový odtok a následná půdní eroze jsou v lesních porostech zanedbatelné. Oproti častému výskytu těchto jevů na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích to je prvním a velmi významným předpokladem tlumení povodní v krajině.

B/ Výsledky výzkumu prokázaly, že zvýšený podíl listnáčů nesníží nebezpečí velkých vod a povodní. Listnaté dřeviny jsou totiž vzhledem k bezlistému stavu v mimovegetačních obdobích i menší biomase asimilačních orgánů schopny zadržet a odčerpát méně srážkové vody než dřeviny jehličnaté (zejména smrk).

C) „Středohorské a horské lesy“ (na rozdíl od všech nelesních ekosystémů) tlumí velmi snadno přívalové srážky o síle do 50 mm. Souvislé srážky o velikosti do 100 mm se již projeví na celkové výši odtoku vody

z lesa, ale z pohledu vodohospodářské účinnosti jsou ještě přijatelné. Za kritickou mez pro účinné tlumení povodní lesem lze považovat hranici 150 až 200 mm souvislých srážek. Při tomto úhrnu je již lesní půda vždy zcela nasycena vodou včetně zaplnění prohlubní jak v půdním povrchu, tak v horninovém podloží. Poté nastává neřízený a spontánní odtok vody celým půdním profilem, vystupující často i na povrch půdy, a to bez ohledu na druhovou skladbu nebo způsoby obhospodařování. Jinými slovy řečeno, i těleso lesní půdy má podobně jako technická zařízení (přehradní nádrže), své kapacitní možnosti, které nelze, byť bychom si to sebevíce přáli, překročit [4].

Statistická deskripce

Retenční schopnost půdy (krajiny) měřená fyzikálními parametry (tj. saturací objemové nebo plošné jednotky půdy srážkami) se statisticky podchycuje a hodnotí jen v rámci plošně limitovaného hydrologického výzkumu. V ČR byla retenční schopnost krajiny v rozsahu povodí patrně poprvé kvantifikována při následném vyhodnocování povodní z r. 1997 [5]. Aplikovaný metodický postup využíval databázi bonitovaných půdně-ekologických jednotek (BPEJ)¹ a jejich kategorizaci do hydrologických skupin, dále údaje o retenční vodní kapacitě těchto kategorií půd (na hloubku 1 m, resp. v litrech na 1 m³ půdy). Pro skeletovité půdy byl použit korekční koeficient a pro lesní půdy odborný odhad. V plánovací a projekční praxi na úrovni regionů usuzujeme na retenční schopnost krajiny z údajů strukturované bilance půdy (půdního fondu). Z důvodů výše naznačených je důležité především odlišení lesních ploch a orné půdy.

V retrospektivě u českých zemí byl zaznamenán tento vývoj struktury půdního fondu:

Tabulka č. 1:

Podíl lesních ploch, trvalých travnatých porostů (TTP) a orné půdy na rozloze ČR (%)

Rok	Lesní plochy	TTP	Orná půda	Ostatní plochy
1845	28,8	17,6	48,2	5,4
1897	28,9	14,2	51,6	5,3
1929	30,0	13,3	50,6	6,1
1948	30,2	12,9	49,9	7,0
1990	33,3	10,5	41,0	15,2
1995	33,3	11,3	40,0	15,4

Zdroj: [5]

V sledovaném období (1845 – 1995) byl zaznamenán tento pohyb (charakterizováno bazickým indexem): nárůst zalesnění ($I = 116$), poklesy podílu orné půdy ($I = 83$) a trvalých travnatých porostů ($I = 64$). Čísla o zalesnění ovšem nereflakují změnu kvality porostu vlivem imisí.

¹ o nich viz přílohu č. 16 k vyhlášce č. 279/1997 Sb. Ministerstva financí ze dne 31. října 1997, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku).

Znepokojující je zjištění o enormním zvětšení výměry tzv. jiných ploch (zahrnujících zastavěné, dopravní, manipulační apod. plochy; odvaly, lomy, plochy nad hranicí vegetace

a také vodní plochy) – viz následující tabulku č. 2. Tuto složku je možno považovat – s výjimkou vodních ploch – za faktor významně zhoršující srážko-odtokovou situaci.

Tabulka č. 2: Rozdíl ve výměře lesů, trvalých travních porostů (TTP), orné půdy a jiných ploch v roce 1990 vůči výměrám v roce 1948

Oblast	Plocha lesů [%]	Plocha TTP [%]	Plocha orné půdy [%]	Jiné plochy [%]
Horská Morava ¹⁾	+17,2	+13,9	-34,1	+144,5
Horské sev. Čechy ²⁾	+14,0	+23,4	-23,9	+95,8
Nížinná stř. Morava ³⁾	+5,6	-24,4	-13,6	+165,2
Střední Polabí ⁴⁾	+5,7	-35,3	-5,8	+106,7
ČR celkem	+10,2	-18,7	-17,8	+117,1

1) okresy Šumperk, Jeseník, Bruntál, Nový Jičín, Frýdek – Místek, Vsetín

2) okresy Liberec, Jablonec nad Nisou, Semily, Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Ústí nad Orlicí

3) okresy Olomouc, Přerov, Uherské Hradiště

4) okresy Hradec Králové, Kolín

Zdroj: [5], [6]

Statistická služba ČR nyní zjišťuje a publikuje bilanci půdy v této struktuře:

Tabulka č. 3: Bilance půdy – stav k 31. 12., 1996 – 2002

rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
celková výměra (tis. ha)	7 887	7 887	7 887	7 887	7 887	7 887	7 887
ZEMĚDĚLSKÁ PŮDA	4 279	4 280	4 284	4 282	4 280	4 277	4 273
z toho: orná půda	3 098	3 091	3 101	3 096	3 082	3 075	3 068
chmelnice	11	11	11	11	11	11	11
vinice	16	16	16	15	16	16	16
trvalé travní porosty	946	953	947	950	961	966	968
NEZEMĚDĚLSKÁ PŮDA	3 608	3 607	3 603	3 605	3 607	3 610	3 614
z toho: lesní půda ¹⁾	2 631	2 632	2 634	2 634	2 637	2 639	2 643
vodní plochy	159	159	159	159	159	160	160

1) včetně prutníků a větrolamů. Zdroj: [7]

Na základě satelitních snímků ČR z r. 2000 byla v Českém ekologickém ústavu J. Sejákem a spolupracovníky [8] sestavena v měřítku 1 : 100 000 tzv. hodnotová mapa ekologických funkcí území. V této mapě je území republiky rozčleněno podle kritérií do 34 základních biotopů. V publikacích [9, 10] jsme předpokládali, že retenční schopnost je přímo úměrná ukazatelům „ekologické funkce území“ Z, tak jak je tento definován a kvantifikován v [8]. Sestavili jsme mapy biotopů pro vymezené části povodí Ploučnice, Loučné a Unčínského (Bohosudovského) potoka a pro tyto mikroregiony vypočetli průměrné hodnoty Z s tímto výsledkem: Unčínský potok Z = 370 Kč/m², povodí Ploučnice Z = 372 Kč/m², pro povodí Loučné Z = 243 Kč/m².

Povodí řeky Loučné je značně zemědělsky využívané, čemuž odpovídá i nižší ekologická hodnota území. Jsou tak motivovány zásahy zvyšující jeho retenční schopnost. Povodí Ploučnice a Unčínského potoka je spíše lesnaté a zemědělsky využívané minimálně a realizace opatření tohoto typu není zde tak aktuální.

Literatura

[1] DANIEL M. *Povodně a zdravotnické problémy*. Zdravotnictví v České republice, V. (2002), č. 1 – 2, s. 76 – 80

[2] *International Disasters Data Base*. Viz: <http://www.em-dat.net/>

[3] PIVNIČKA K. *Aplikovaná ekologie. Dlouhodobá udržitelnost rybníkářství, zemědělství a lesnické produkce*. Praha, Univerzita Karlova. 2002 (ISBN 80-246-0599-6)

[4] KANTOR P., ŠACH F. *Možnosti lesů při tlumení povodní*. Lesnická práce, 2002, č. 11, s. 493 – 495

[5] *Vyhodnocení povodňové situace v červenci 1997 – Souhrnná zpráva projektu*. Praha, MŽP ČR. Viz: <http://www.chmi.cz/hydro/souhrn/kap5.html#kap52>

[6] JELEČEK L. *Narušení naší krajiny je nejméně sto let staré*. Hospodářské noviny, 19. IX. 1997, s. 11

[7] JELEČEK L. *Povodně roku 1997 a lesnatost, zatravnění a zornění zasažených oblastí Česka*. Geografické rozhledy 1998, č. 3, s. 70 – 74

[8] *Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2003*. Praha, MŽP ČR – ČSÚ 2003, tab. B3.2.1

[9] SEJÁK J. *Ekonomické hodnocení ekologických funkcí území*. Viz: <http://www.ceu.cz/ECON/SejakEkonomicke.htm>

[10] NERUDA M., KOVALČÍKOVÁ J., FARSKÝ M. *Hodnocení retenční schopnosti krajiny*. In: Hydrologie půdy v malém povodí, Ústav pro hydrodynamiku AVČR, 2003, s. 233 – 236

[11] NERUDA M., FIEDLEROVÁ K., FARSKÝ M. *Stanovení retenční schopnosti území pomocí geografických informačních systémů*. In: Sborník referátů z odborné konference Průmyslová krajina. Opava, Slezská univerzita 2004, s. 187 – 194

**Doc. Ing. Miroslav Farský, CSc.,
Ing. Martin Neruda, PhD.,**

Fakulta životního prostředí UJEP Ústí nad Labem
Kontakt: farsky.unl@seznam.cz, neruda@fzp.ujep.cz

Konference „Stromy a jejich vliv na stavby“

Všichni chtějí bydlet v bytech, které mají dostatek denního světla a do kterých mají přístup i přímé sluneční paprsky. Co si však počít, když několik metrů před oknem vyrostl mohutný košatý strom, který do bytu pustí málo denního světla a navíc z okna nevidíme nic víc než větve?

Možná sám majitel pozemku podcenil budoucí habitus stromu, který rostl na parcele ještě před stavbou domu. Také mohlo nekvalifikovaným rozhodnutím dojít k výsadbě takového druhu

nového stromu, který do těchto míst rozhodně nepatří.

Ale jsou horší případy, než jen stínění. Strom rostoucí blízko stavebního objektu umí svými kořeny vysát z jeho podzákladí vlhkost, jílovitá základová půda zmenší smrštěním svůj objem, a to způsobí sedání objektu a potrhání jeho zdiva. Někdy strom svými kořeny mechanicky nadzvedává lehčí stavby, zdvihá povrch dlažeb a bortí např. pomníky na hřbitovech. Vycházejí zahradní architekti při návrhu ozelenění sídlištních celků ze znalosti geologických poměrů, tj. jaký druh základové půdy se na lokalitě nachází a jak hluboko je hladina podzemní vody?

Jak lze řešit takové situace, když zároveň víme, jak nesmírně důležité je pro nás žít se stromy a jak dlouho trvá, než takový strom vyrostle? O jaké znalosti se opírají ti, kteří jsou kompetentní rozhodovat, zda strom porazit, případně zda a jakým způsobem ho ochránit, jak zamezit tomu, aby stromy neškodily stavbám a stavby neohrožovaly stromy?

Na řešení všech těchto otázek a i na další problémy se zaměří konference STROMY A JEJICH VLIV NA STAVBY, která se bude pořádat 21. – 23. září 2005 v hotelu Petr Bezruč, Malenovice, Frýdlant nad Ostravicí. Přednášet budou dendrologové, architekti, stavaři, geologové a pracovníci odborů životního prostředí státní správy.

Konference je připravována ve spolupráci s MŽP, Mendelovou zemědělskou a lesnickou univerzitou v Brně a s Přírodovědeckou fakultou UK v Praze.

Přijďte si vyslechnout zkušenosti odborníků včetně poznatků ze zahraničí. Možnosti přihlášení a témata konference jsou podrobně uvedeny na internetu www.sekurkon.cz. > odborné akce > stavebnictví.

